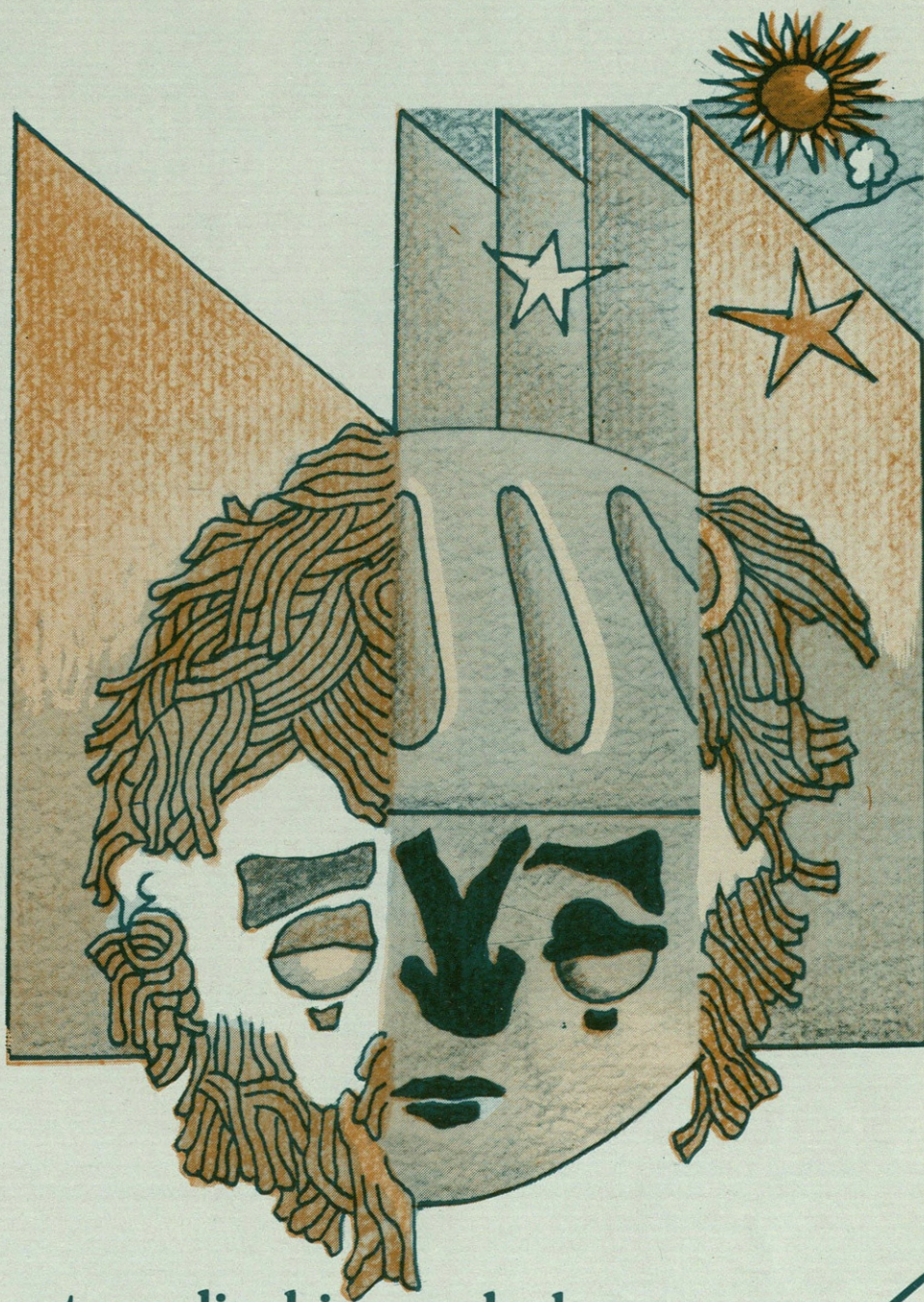

ARGIA

1982 - Urria 17 - XLVgarren urtea 948 zenbakia 75 peza

Andu Lertxundirekin euskal
Idazleen elkarteaz

AGINTEA ETA GOBERNUA:
KOLPISTAK ETA SOZIALISTAK

Hauteskunde Sindikalak
Aste honetan L.A.B.ekoekin

DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txatel Berdea. Txatel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txatel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekoak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai ajentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO-NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso.

Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

**CAJA DE AHORROS
VIZCAINA**

**BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA**

18 **Hauteskunde sindikalen ga-
raia** gainean ditugu, eta denboral-
di batetan gainean izango ditugu-
nez beste batetan ere gai berari
heltzeko parada hartuko dugu.
Gaurkoari, herriz, LAB sindika-
tuari tokatu zaio txanda, eta kri-
sialdia, langabezia, eta problema
ekonomikoen irtenbidei buruz
mintzatzerik izan dugu beraiekin.

SEASKA

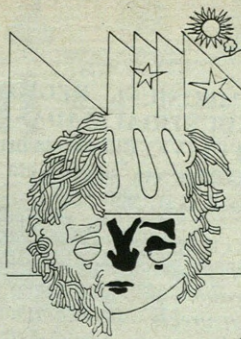

BETEO AL DU
MITERRANDEK
EMANDAKO HITZA

15 **Erreportaiak Iparraldeko**
gaiak, beraturik datozkigu, eta 15.
orrialdean SEASKAri eskainita
balidin badago ere, 22. orrialdean
aurki dezakezuen Zuberoari bu-
ruz ari da. Lehenengoaren gaia
galdera batez defini daiteke: «be-
teko al du Miterrandek emandako
hitza?» Bigarrenaren gaiak ere
nolabaiteko tragedia suposatzen
du herrialde hartarako, jendeak
aldegitearena eta biztanlez hustu-
ztearena.

ARGIA

1982 - Urria 24 - XL Vgarren urtea 948 zenbakia 75 peña

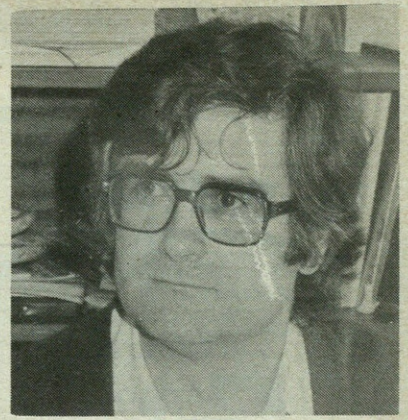

Andu Lertxundirekin euskal
Idazleen elkarteaz

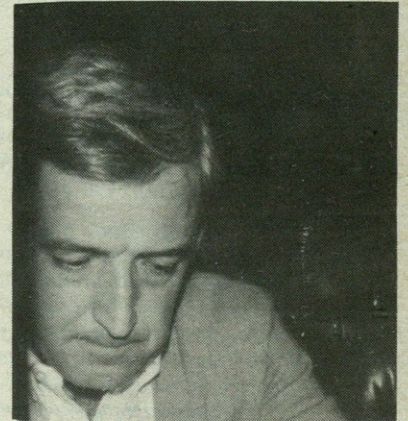
Hauteskunde Sindikalak
Nola berotzen L.A.B. berotzen

NON-ZER

- 2 Aste Giroa
- 4 Politika: Nork agindu, nork
gobernatu
- 8 Ttamtaka
- 10 Herriko Plaza
- 12 Sikulusaltsa. L.M. Bandres
- 15 Seaska: hitza beteko al du
Miterrandek
- 18 Hauteskunde sindikalak: LA-
Bek zer dioen
- 22 Zuberoa biztanlez hustutzen?
- 24 UEUko biologoak lanean be-
rriro
- 26 Anjel Zelaietarekin mintzo
- 29 Artea: Lam, pintore kubata-
rra
- 31 Anjel Lertxundirekin elkarri-
z-keta
- 34 Liburuak: Maileguzko hitzak
- 35 Zinema: Gorputzak ahal duen
bitartean
- 36 Teatreoroak: Gasteizko Jaial-
diarekin bueltaka
- 38 Jo... adarra
- 39 Bertsoak
- 40 Azkena: Xalbardin

26 **Anjel Zelaieta literatur**
munduan eta garai batetan dexten-
te ibilitako idazlea dugu, azken
aldi honetan apalago ibili bada
ere. Bere lan gehiena «Anaitasu-
na» aldizkariaren inguruan eta
entsaio lanetan inbertitu badu ere,
sorkuntz lanetan ere gastatu du
bere kementa. Guztiaarengatik ere,
merezia zeukan aspalditik elka-
rrizketa.

31 **Gauza jakina da -dextente**
hitzegin bait da horretaz dagoene-
ko- Euskal Idazleen Elkarte bu-
rutzekotan dabilzala gure Herri-
ko lumalarriak. ARGIAk ezin
zuen nolanahi ere gertakizun hori
pasatzen utzi eta zor zaion begiru-
nea betetzten saiatu da bere Le-
hendakaria den Anjel Lertxundiri
mutur aurrean magnetofonoa ipiniz.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia kooperatiba.
Zuzendari kazetaria: Koldo San
Julian.

Erredakzioa: Josu Landa, Joxemi
Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki
Uria, Xalbardin, Jon, Xabier
Etxaniz, Joseba Alvarez.

Idazleak: Enrike Amonarriz, Mi-
kel Antza, K. Argiñano, «Aste-
ma», Joxe Azurmendi, B. Bakai-
koa, «Beltza», R. Castellano, Car-
los Donoso, Mikel Hernandez

Abaitua, Felix Ibargutxi, Rufino
Iraola, Julen Kalzada, Pello Liza-
rralde, «Mendiaga», «Murumen-
di», Eneko Olasagasti, Xabier
Portugal, Koldo San Julian, Jose-
ba Sarriñandia, «Trikuharri»,
«Txillardegia», Jon Urrujolegi,
«Xinaberri».

Marraskilariak: Antton Olariaga,
Joxemi, Julio; Zut.

Argazkilariak: Luis Otaegi, Artu-
ro, Txema Ormazabal.

Administrazioa: Iñaki Ugartebu-
ru, Pepi Zabaleta, Joxe Mari Os-
tolaza.

D.L.: 80-1963

Helbidea: ARGIA, Virgen del
Carmen, z/g. Ramonenea etxea,
behea. DONOSTIA-12.

Telefonoa: (943) 28 33 99

GRAFICAS SEMI - Plz. Lasala, 3 - S. S.

HARPIDE SARIA

Normala 2.500 pta.
Laguntzazkoa pta.
Estatutik
kanpo 3.500 pta.
Airez 5.400 pta.
Ale bakarra 75 pta.

LIBURUAK

BICHONNIER. MAMU ILETSUA. Benjamin bilduma. Ediciones VAscas - Altea argitaldaria. 190 pta.

Erdaraz hain ezaguna den Benjamin bilduma euskarara itzutzen ari direla ikus daiteke zorionez. Ipuinak erdarazkoak bezain dotore datoz bai pape-rez eta bai marrazkiz. Ipuina-ren egilea Henriette Bichon-nier dugu, ipuin askoren asma-tzaile den emakumea. Mamu, printzesa, errege eta heroe isto-riak gogozko dituenarentzat atsegin gertatuko dena.

Marrazkilaria bestalde, Pef-ugu, horrelako lanetan expe-rientzia handikoa. Eta hemen dago hain zuzen ipuin honetan gehien gustatu zaiguna, mar-razkia alegia. Harrigarria nola sortzen duen adimenak komikotasuna ipuin honetan, egoeraren detailea bere azken mailetaraino zainduz, perso-naien itxura atsegina lortuz, ikus daitekeen mamurik itsu-siena sortuz. Eta marrazkiari lotua margoa dator, askotan detailea nabarmenagotzera da-torrena. Era guztietako mar-goak ditugu, baina margoak espazioak bereizteko eginak dira, gauza batzu besteetatik berezi eta kontrajartzeko. Bi-ziak eta indartsuak gehienez-tan. Azkenik, itzulpena Kale-kumeak kolektiboarena dela esan behar.

SIMPOSIUM. REGIONES INDUSTRIALIZADAS EN DECLIVE. Bilboko industria, itsasbide eta salerosketa are-toa. Elkar. 900 pta.

Fuskal Herriaren lantegiz-tapena gainbeheran doala eta, berdina gertatzen zaien herri batzuekin alderaketa bai egin nahi izan da, herri horriek he-mentxe dituzue: Saarlad, Lo-rraine, Wales, Scotland eta Walonie. Eta herri hauen ar-tean antzekotasuna puntu bat-zuk adierazten digute: 1) oi-narriko industriaren garran-tzia, 2) industrial etekinaren dibertsifikaziorik eza, 2) egun-go egiturak aldaketarako ego-kitasunik eza e.a.

Fuskadiri dagokionez, jaiotza tasen eragina, langabezia-ren portzentaiak urte ezberdi-netan emanaz, hizilagun bakoit-zeko inbertsioak, industria gainbehera horretara nola era-man duten.

Liburua sei mahai-inguruz osatua dago, eta gaiak horrela-koxeak dira: oraingo gizarte ekonomiaren arazoak, gero-koak zein izan daitezkeen, Wales, Lorraine eta Scotland arteko alderaketak, Espainia eta C.F.F. arteko politika Fuskadirentzat datozen ondo-rioein, konklusioak e.a.

Liburuari tekniko bezain in-terresgarri deritzogu. Fuskadi-ko industriaren geroa zein izan litekeen adierazten digula. Bi-txikeria bezala, liburuiko erit-zitan parte hartu duten batzu-ren izena aipatuko dugu: Kar-los Garaikoetxea, Jabier Gar-tzia Egoitxeaga, Goyo Mon-real, Martzelino Oreja eta Eu-ropako zenbait industrialari.

MIGUEL PELAY OROZCO «OLARSO». PRELUDIO SANGRIENTO. Añamendi 136. 550 pta.

Fuskal Herriaren goraipa-tzaile sutsu den Pelay Orozco-ren liburik nork ez du irakurri orain artean? Ba egin ez due-nak badu hori egiteko aukera liburu hau eskutartean hartuz gero, eta Pelay Orozco aspal-didanik jorratua duenak bere usarioliteraturan berri- mur-giltzeko ere.

Hasi baino lehen liburu ho-nek «Fuskadi de plata 1982» saria irabazi berria duela adie-raziko dizuegu. Liburua ez da herria, hain zuzen ere 1943.ean argitaratu zuen be-rak Argentinan. Hemengo ge-rrak Venezuelaraino eramán zuen gizona, eta honek heme-ngo gogorapenekin eleberiau-burutu zuen han. Gaiak Fuska-dik 36.ean jasandako gerrari lotzen zaio. Bilbo eta Donostia nazionalen eskutan nola erori ziren e.a.... Guzti hau ingurua baldin bada, lokarria «Joshe» euskal gudari bai da. Bere ge-taerak gerran eta azkenez Ameriketara ihes egin beharra. Lehengo kontu zaharrei hautsa astintzeko liburu egokia.

HABE 9. zenbakia 82.eko iraila. 100 pta.

9. zenbakia izan da oraingo, honetan eskutartean suertatu zaiguna, eta beti bezain dotore eta irakurgarria dela esan be-harko. Beraz ohizko aurkezpe-netan erortzen ibili gabe, hila-bete honetako orrien aipaketa-ri ekingo diogu hesterik gabe. Fuskarazko mailak lau zatitan banaturik ikusi dituzu.

Gaiak hauek beraz: Xabier Kintana euskara batuaren prop-agandistarekiko elkarriketa, ume bat adoptatzeak dakarren lana norainokoa izan ohi den, itsuekiko elkarriketa, kontsu-mitzailearen estatutua, Katali-na Frauso Hego Ameriketarik mintzo, bertsoak, ipuinak, Na-farroako eguzki energiaren au-kerak, alderdi zaharretako arazoak, jolasak, irakurleen orria, luburu eta diska gomen-datzeak e.a.

PRELUDIO SANGRIENTO

MIGUEL PELAY OROZCO "OLARSO"

N.º 136

HADE

euskara ikasten ari garenon aldizkaria

AIZU. 5. eta 6. zenbakiak. 200 pta.

Aldizkariaren estalkinean, zenbaki berezi berezia dio hondartzan izozki bat jaten ari den neska betaurrekodun itsusi bezain txotxola batek, beraz gure egitekoa zenbaki berezi horren aurkezpen batean dartzela. Aizu oinarritzko euskaraz idatzia dago, eta 3 mailatan zatitua. Hona hemen gaiak: Sionismoa eta Israel Handia. Aizuren lagunei inkesta. Wojtyla aitasantuari buruzko salaketak batzuz, bere erreinu mundu honetakoa zergatik den argituz, udarako kontseiluak eta janari egokiak (ez dakigu Aizukoak berandu ala oso goiz ibili diren, baina guk oso urruti ikusten dugu oraindik uda), komikiak, bi euskaldunherriekin hizketan, herri hizkera. Xiberuko berriak, gramatikazko ariketak, herentziaren jokoa. Mikel Laboarekin elkarriketeta, Euskal kanta gaur (2. zatia), liburu gomendatzeak. Frantziako emakumeen eskubideen ministroarekin hizketan, euskaldunen jatorria zein den asmatu dela'azkenean.

UNIBERTSITATE EUSKARAZ

aizu!

200 pta. 5-6 franko

BEHAR ZENA!

...duzu?

Keta garen eta dardara hasi dugu!

OINARRIZKO EUSKARAZ

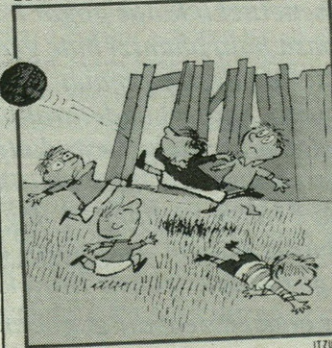

GOSCINNY - SEMPE. NIKOLAS TXIKI-ren ERREKREOAK. Itzul saila 22. Fl. kar. 280 pta. Fuskal umeei ezaguna izango zaie dagoeneko nikolas Txiki, izan ere Itzul sailak bere 17.ean «Nikolas Txiki» liburua argitara bota bait zuen. Eta hari jarraitzeko asmotan dator beste hau.

Horrelako gauzak gustora irakurtzen dira denborapasa, batez ere abentura ezherdinez beteak direnean. Gero ere marrazkiak datoz, irakasle eta ikasle arteko bolumen ezherdintasunak adierazteko. Umeen ateraldiz eta jolasez betetako abendurak ditugu, opari batek edo test batek umeen artean duen harrera nolakoa den, pixar bat haustean umeak gurasoen aurrean aitoritzeko pasatzen duen bildurra e.a. Graziaz betetako ume gertaerak atsegingarri edonoiz.

Nikolas txiki-ren errekreoak

GOSCINNY SEMPE

ALDIZKARIAK

N.º1 4F

abil

82KO URRIA

BULLETIN MENSUEL D'EXPRESSION LOCALE ET D'INFORMATION DE LA SOULE

FEDERATION DES CHASSEURS

On chassera à nouveau à Orgibidea

EDITORIAL

L'ABIL NE FAIT PAS L'EMOIE

ikasten

JUAN MATEO ZABALA EUSKALTEGIA - BILBO

Septembre 1981

Euskaldunzar Bilbo

ABIL. Bulletin mensuel d'expression locale et d'information de la Soule. 82ko urria. 4 franko. Hau da atera duten lehen zenbakia. Itxuraz bere aurretik joan zen «Egia» hila-betekariaren antzekoa da. Hura uda honetan deseginik, oraingo talde honek hartu dio erreleboa. Diotenez, koarenztia haundiagoz lan egingo dutelarik.

Frantsesez dago gehiena, baina euskararen erabilpena gero eta zabaldugotuz joateko asmoa dute. Zuberera beti. Gai zentrala, ehiztarien elkar-tearen eta ekologistek usatoki batzuk direla-eta daramaten istilua, Organbidezakoa. «Xiberoko Botza» irratia, Larrainek herriaren borroka, herrietako berriak....

IKASTEN.- 1zenbakia. Bilbo. Bilboko «Juan Mateo Zabala» euskaltegiok hasi dira ateratzen, zenbatean behin izanen den argitzen ez badu ere. Villasanteren artikulua batek ematen dio inaurgurapena. Euskalduntzea, euskara batuaren beharra, zentruari buruzko berriak, euskaldun berri batzuen gorabeherak, euskara ikasiko ote duzun jakiteko egin behar duzun test bat,... dira jorratzen dituen gaietako batzuk.

Bistakoa da marketing aldetik behintzat puska bat nekatu dutela burua.

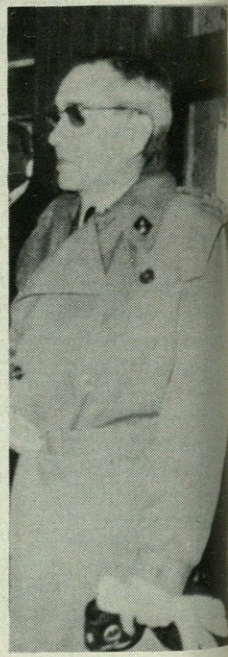
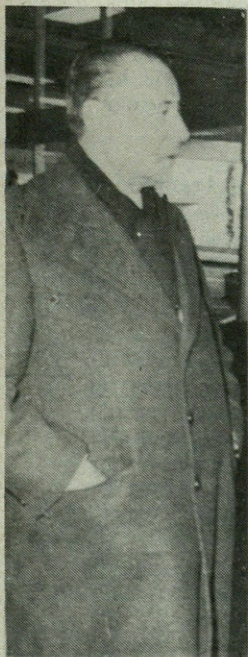

AGINTEA ETA GOBERNUA: KOLPISTAK ETA SOZIALISTAK

Hauteskunde garaia ailegatu eta, batzuk gehiago beste batzuk gutxiago, guztiok gara prebisioak egiten hasiak, ia gehienon iritzirako (eta horrela baieztatzen dute azken sondeoek), PSOE irabazle gertatzen delarik Espainako parlamentuan (absolutoki gainera, sondeo horiek diotenaz).

Halaz eta guztiz ere Otsilak 23 haren ondorenetatik ia ahazturik geneukan mamutzar baten itzalak estali dizkigu hauteskunde hauen atariak. 0.23aren kolpe «huts» haren ondoren batek baino gehiagok espero zezakeen beste benetazko kolpe gogor bat. Ez zen ordea beste hau iritsi eta denbora pasa hala ahantzi bide genuen. Halabainan hor sartu zaigu ate azpitik itzal haren mamaua: «koronelen kolpea» aterra da argitara justu justu hauteskundetarako kanpainak hasterakoan. Itxura denez odoltsua litzateke beste kolpe hau. Eskuratu daitzekkeen berri gutxi horien arabera lider politikoak «neutralizatuak 2» izanen lirateke. Hau Madril mailan. Ez dago berririk probintzietan gerta zitekeenari buruz bainan aski garbi dago hemengoak (eta ez liderrak bakarrik) garbituak izanen liratekeela.

Puntu hauek buruan goazen zenbait gogoeta egitera aginteari buruz.

MILITARREN ZARPAPEAN

«Librea nintzela, librea nintzela, sinistu nuen sinistu. Amets polit hura, amets polit hura, gaur ere nahi nuke sinistu»... edo antzeko zerbait zioen orrain dela urte batzutako kanta zahar batek, 0.23ko kolpe haren zalapartek amets horretatik iratzarri gintuenean.

Urte haietan, zirelako 40 urte fatu haietan, agintea eta gobernua bat zen. Eskubiak, bere interes ekonomikoak gorderik iraun zezaten, bat egin zuen eleiza eta militarrekin; ideologikoki «patria»ren batasuna, familiaren batasuna eta libertatea potentziazten zituelarik (entenditzen gara ze libertate potentziazten zuen horretan, «leyes fundamentales» gogoratu besterik ez duzue).

Gauzak horrela zeudelarik ordea, horrek aurrera ezin jarrai zezakeela sumatu zuten nonbait eta beharrezkoa ikusi zuten beren politikan «erreforma» egitea. Eta erreformaren ametsen lokartu arazi gintuzten. Dendari zahar eta nekatu batek dendaren martxa bere semeak eramanean, negozioa semearen eskutan jartzen duen bezalaxe utzi zuen eskubi zaharrak bere dende erreformaren eskutan. Han zegoen bera, beti dendatzena, diru kontari, behar zenean erronkaren bat boteaz bere semea. Bainan noizean behin, bere semea arinegia zela otzen zitzaionean, esku gogorra erakutsi behar zuela iruditzen zitzaion dendari zaharrari. Milaka saltzaile zeuden hain zuzen ere bere seme esperientzi-gabea engainatu zezaketenak. Hori suertatzen zenean hor ateratzen zen eskubi zaharra bere txokotxotik ilusio-saltzileak usatzera.

Otsailaren 23an Tejeroren biboteekin atera zen dendara, justu ezkerre indartzen ari zenean eta bere semea ia defentsarik ere ez zuenean ilusio-saltzaileen aurrean. Usatu zituen guztiak bere biboteak erakustearekin bakarrik. Ez zuen izan modu gogorragorik erakusteko beharrik ere. Ze garbi dago orduan ezkutuan geratu zen modua, edo deitu izan zaion bezala adarra, «koronelena» zela, sendoena eta gogorrena.

Orain agertu da koronel itxura horrekin. Berrito ere dendari zaharrak bere semea larritasunean topatu duenean. Hor zegoen atzean gordeta eta berriz ere atera egin da. Zer esan nahi du honek? Bada dendari zaharrak, eskubiak, eskugogorraren posibilitatea, militarren posibilitatea mantendu

egiten duela une zehatz batetan erabili nahi ez ba du ere. Bainan hor dago, nahi duenean erabil dezan.

Eskubi inteligenteak ezkerre erre nahi luke. Pronto egongo litzateke horretarako zenbait uskeritan amor emateko. Eskubi koherenteak berriz demokrazia autoritario bat mantendu nahi luke. Eskubi «motza»k ordea militarren eskua ikusi nahi luke lehen bait lehen. Hauek lirateke hiru eskubiren irudiak edo eskubi baten hiru irudiak. Militarren aukera beti eskutan euki bahi izateak sustraietara ez jotzea eskatzen dio, inoiz ez argitzea zeharo eskubi «motz» batek egin zezakeen txapuzaren bat. Eta 0.ren 23 hartan bilatu behar ziren oraingo koronelen erroak. Orduan ez ziren kanporatu erro horiek. Gaur kanporatzen dira, hauteskundeetan atarian. Zergatik agertu da gaur? Eskubiak erabiltzen du nahi duen eran militarren aukera.

AGINTEA ETA GOBERNUA

Gauza jakina da Espainiako esku-

biak hiru aurpegi dituela banka, eleiza eta ejerzitza. Jakinagatik topikoa bihurtu da, bainan ez da komeni inolaz ere ahaztea boterea, hau da agintea horien esku dagoela. Lehen aipatzen genituen urte haietan aginteaz gain gobernua ere horiena zen. Bainan esan dugu nola dendari zaharrenda bere semeak zazeraman. Semeak darama dendak, baina dendak aitarena da. Erreformak (UCD) gobernatzen du, bainan agintea betiko hiru horiena da.

Azken urte hauetan osrdea, erreformeraren garai honetan ordea, eskubiak ez du ikusi bere hiru aurpegiak ispatuko dituen ispilu bakarra. Ez du alternatiba baterakoi bat kautsitu. Bere agente hori gobernatzen jardundun urte hauetan erre egin du jendea; bera erre den bezalaxe. Eta aurrera segitzeko bere hartan besterik ez ba zen ere tensio ikaragiriak sortu situ hau aldeztu aurretik deskalifikatzen delarik. Gobernua deskalifikatu egin da. Gobernatzaile berria behar da

agintea aurrera atera dadin. Dendariaren semea gaixo jarri da, ez da gauza dendaren martxa eramateko. Morroi bat bilatu beharko du dendari zaharrak.

Egoera honen aurrean «ezkerra»ren papera erabil dezake eskubiak. Etxekoa ez den morroi bat ekarri behar du dendarik bere denda izorra ez dadin Eta PSOE da une honetan goberna dezakeen bakarra. Dendan sartzeko prestaturik dagoen morroi bakarra. Morroia ezingo da dendaren jabe egin baina lana egin beharko du hor segui nahi badu. PSOEek eskubiaren politika egin beharko du gobernatu nahi badu, gobernatu ze agintzera ez da iritsiko. Felipe Gonzalezek esana du dagoeneko: «El PSOE no va a gobernar para los socialistas, va a gobernar para «la mayoría» de este país». Eskubiaren indar guztiak bere horretan utziko ditu, ez da sartuko garrantzi handiko nazionalizaziotan, «terrorismo»aren kontra gogorrago jokatu du Mitteranekin kolaboratuz... Pintura emango dio morroiak dendari bainan ez du dendaz aldatuko.

Eta aldaketa, kanbioa da berak darabilen leloa. Dendari zaharraren semea erreforma zen bezala morroia kanbioa da. Aldaketa ordea ezinezkoa da. Eskubia zeharra izango da bainan ez tontoa. Atzean dago beti begira. Abisuak pasa ditu behin baino gehiagotan eta besterik ezean, ez

seme, ez morroi, bera etorriko litzateke berriz denda gobernatzera. Ez da zaila susmatzea zer egin nahi duen eskubiak PSOErekin, beren politika, hau da eskubiaren politika rekonbertitu, berritu, ezkerra politikarako erretzen duen eraberean. Pare bat urtez PSOE hogeiren batez Fraga.

NOLA GOBERNATU: ALDAKETA=DEMOKRAZIAREN DEFENTSA

Aldaketa posible ez bada egoera hau mantentzen saiatuko da PSOE, «lortu» den apur hori gordetzen, demokrazia gordetzen. Demokrazia defendatzea izango da bere zeregina. Ez dadin okerragorik etorri. Ez dezan bibotedunik tentazio txarrik euki.

Ezingo du administralgoan eskua sakon sartu, ezingo du polizia ikuitu ere, ejerzitoaz zer esanik ez, ezingo du paroaren arazoa konpondu... Langileari gerrikoa estutzeko eskatuko dio sozialismoaren izenean, ez dadin okerragorik gerta, ez ditezen fabrikak itxi.

Ezingo du konstituzioa aldatu, areago «defendatzen» saiatuko da. Ezingo du errepublika aipatzerik ere izango. Erregeak bere tokian segitu beharko du. Nola ausartuko da herriaren autodeterminazioa bultzatzera? Eta duela urte batzuk eskatzen zuen. Nola ausartuko da estatuaren batasunari uko egitera? (independentziarik ez du sekulan eskatu).

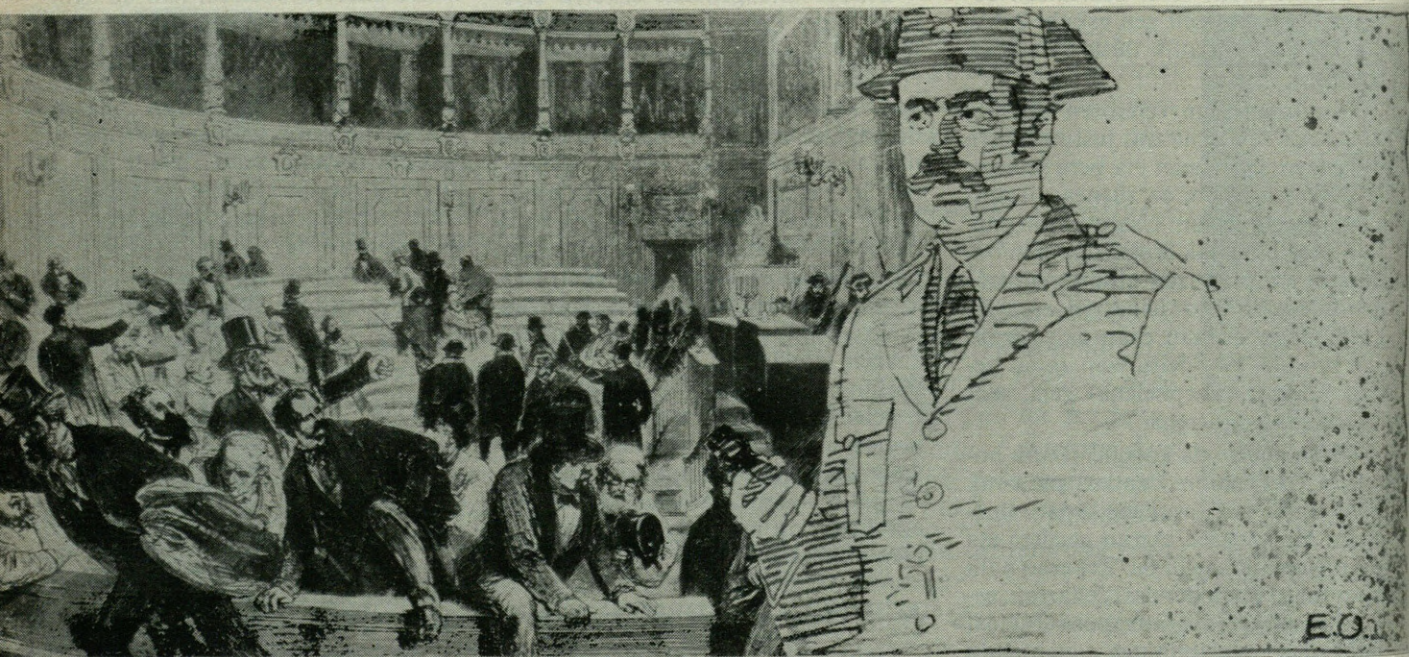
Dena aldaketa, kanbioa eta sozialismoaren izenean.

Halaz eta guztiz ere bere horretan jarraitu nahi du, edo ezin dio bide horri uko egin. Zeren bideari uko egitea, benetan aldatzea atzean dagoen beetazko agintariaren agertzea suposatuko bait luke. Berari kontra egitea. Dendari zaharrari denda kentzea. Eta ahula da morroia dendariaren hiru aurpegiaren aurrean. Horregatik saiatuko da besterik gabe bere postua mantentzen. Eskubiaren jokua egin behar badu ere. Langileen interesen kontra joan behar baldin badu ere. Eskuak loturik, begiak itxi-rik eta boza itxalirik badauzka ere.

Erretzera doa eta hor doa irriparez. Erraza bilakatu zaio bidea UCD, CDS eta erreformaren errepresentatzaila guztien zatitze eta ia desagertzearen ondoren. Ez ote errazegia?

GEZURRAREN ERRESUMA

Gauzak honela gatozen E.H.ra orain dela sei bat urteko kontuak gogoratzen. Orduan hemen eztabaidatzen zena erreforma ala ruptura zen. PNV ere abstenitzen zenean, konstituzioko hartan, %77ra ailegatzen zen abstentzioa herri honetan. Hori da garbi garbi rupturaren alde agertzea. Benetazko demokrazia baten bila joatea. Ez frankista berberik txaketa diferentz jarraitzea. Ez. Gauzak al-

datzea. Herriek autodeterminazio eskubidea izatea. Euskara hizkuntza nazional bezala erabiltzeko eskubidea eta erakusteko ahalmena izatea. Hego E.H.ko territorialitatea eskatzea, hau da Naparroaren Euskadi izatea. Hortik bai abia zitekeela benetazko demokrazia baten bidetik.

Dena dela erreforma atera zen aurrera, konstituzioa onartu ez baina jasan egin zuten partidu gehienek gero estatua onartzeko. Transferentziarik gabeko estatutua LOAParen estatutua. Bere alde aritutako baten bat baino gehiago ari da orain kontra edo gutxienez beren postura aztertzen. Euskadiko Ezkerrako «ezker berria», VIII. asanblada, Euzkottarak...

Urte horiek pasa eta berriro ere erreforma eta rupturaren artean ematen da eztabaida. PNV eta HBren aukeren artean herri honetan. Gero eta markatuagoa agertzen ari da gainera bipolarizaketa hau. Tartean agertzen diren beste aukera guztiak batengana edo bestearengana arimatzen dira.

Eta PSOE estatuan bezala PNV hemen demokrazia defendatzen saiatuko da. Ezingo du ezer lortu, orain arte lortu ez duen bezala. Kontrazio markatu bat biziko da gainera: hemen E.H.an etsi amorratu diren PNV eta PSOEek bat egin beharko dute demokraziaren defentsa horretan. Konsolidatu beharko dute konsolidatu behar dena. Defendatuko dute konstituzioa, estatutua... Ea LOAParekin nola konpontzen diren.

Egoera bitxi batetara ailegatuko gara honela. Estatuan sozialista ez den partidu sozialista batek goberna-

tuko du berea ez duen aginte batetan. Hemen nazionalista ez du partidu sozialista batek gobernatuko du berea ez duen aginte batetan. Hemen nazionalista ez den partidu nazionalista batek ezingo du gobernatu ere, berea ere ez den gobernu batetan eta bestearena ere ez den aginte batetan. Gutxi ez balitz bezala demokrazia ere ez den demokrazia bat defendatzen ahaleginduko dira aipatu bi partidu horiek... Zertarako segi, gezurraren erres uman egigutxi.

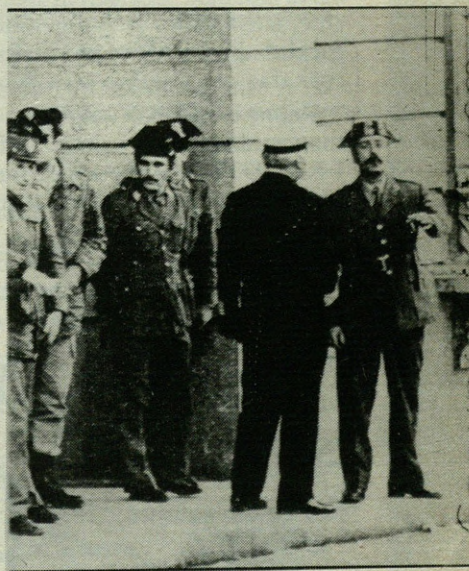
DENA DEN PSOEek IRABAZI DEZALA

Ikusi dugu nola une honetako kondizioek eskubiari ezkerreko partidu bat eskatzen dioten eskubiko politika egindezan. Ikuspegi dugu. baldurra ere dastatu dugu geronen azaletan nola militarrek prest dauden edozein momentutan oker daitekeen gurdia bere tokira, beren bidera karriatzeko. Ikusi dugu nola PSOE erretzera doan bere kartutxua irabazpiderik gabe...

Halaz ere PSOE hauteskundeak irabazle gera dadila diogu. Goberna dezala beste baten agintea, izan dadila aldaketa-morroia. Zergatik?

Bada guer iritzirako ereformaren eta kanbioaren kontresan guztiak agirian gertatuko direlako. Langileek garbi eukiko dute orduan nori eman dioten botoa eta norengan jarri duten beren konfiantza. Benetazko nazionalistek, independentistek garbi eukiko dute nor den abertzale.

Alde batetik agintea (banka, eleiza, ejerzitua) eta gobernu (PSOE), eta bestetik PSOEren baseak eta langileria osoa.

Kontraesan honetan gauzak artitzez gain ahuldu egingo da estatua. Beste koiuntura bat emango da benetazko sozialismo edo benetazko demokrazia baten alde borrokatzeko edoeskuin indarrek berriz ere goberna dezaten inolako mozorrorik gabe. Azkeneko honek dirudi egiakoiena. Kontua da ze irudi erabiliko duen eskubiak PSOERI gobernu kentzea okurririko zaionean. Eskubi inteligentearena, orain darabilena. Eskubi koherentearena, demokrazia inposatu batena bainan zibila. Edota bestea militarrena.

Prets izan beharko ginateke ordu horretarako ez gaitzaten beti bezala atzeko atea ixten arrapa. Kondizioak hobeak izan daitezke. Kontraesanek barnetik jango dute estatua pipiak egurra bezala. Gainera edozein unetan atera dezake eskubiak bere zarpa. Orduan Bakarrik ez. Orain ere bai. Beraz ez dezagun gero horren baldur izan.

L. BASTIDA
J. MOLLARRI

ARRANOPOLA!!
ZERU SANTUKO ERBI
ADARTSUA! NOLAKO
ALDIZKARI TXUA!

SINISTU
EZINEZKOA

ORRIAL-
DE PILO
BAT!!

PRIMERAKOA
HI!!

OINA-
RRIZKO
EUSKARAZ!

ORAIN-
DIK EZ
AL ZARA EN-
TERATU??

ΑΒΓΔΕ!!
Κουζινολογία
μνῆστι??

ZEREN
ZAIN
ZAUDE,
TXO

IZAN
ZAITEZ
HARPIDEDUN!

IZEN ABIZENAK
HELBIDEA
HERRIA PROBINTZIA
ZEIN MAILA?: ZENBAT ORDU IKASI DUZU?

180 ordu (1. MAILA)

350 ordu (2. MAILA)

500 edo gehiago (3. MAILA)

ALE BATEN PREZIOA: 100 pzta.

URTE OSOKO HARPIDETZA: 1.000 pzta. (Espania)

1.500 pzta. (Europa)

"AIZU!" Comandante Velarde 2/ BILBO

☐ JIRO POSTALA

☐ TXEKE BIDEZ

☐ BANKU BIDEZ

BANKUA/AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

KONTUA/ LIBRETA: ZENBAKIA

A NOMBRE DE -REN IZENEAN

IZENPEA/Firma

Ezagutzen al duzue Behaxkaineko herria? Nafarroa Beherean kokatzen da, Donapaleu herri gotorraren ondoan. Herri hori (Behaxkaine) oso inportante egiten ari da urtetik urtera kultur mailan, 1980-etik aurrera. Herri polita benetan, badirudi udako turismoak ez duela hunkitzen ere; eta herriko pelota plazaren aldamenetik pasatzen zarenean, aldeko etxea taberna bat denik ez zara inoiz konturatu.

Non eta noiztik datza, ordea, Behaxkainen horrelako kultur omen hori? Herriko elizaren ondoan, bidea pasa eta aurreneko etxean atea jo ezazu! Serora edo lekaime batek zabaltzen dizu nabaritzen zara komentu zerbaitean zaudela eta, frantsesera oso txarto ematen baituzu, etrebizten zara euskaraz galdetzeraz zerk egin duen Behaxkaine herriaren kultur omen. Erantzuna emango dizu berehala: «a! hemen «harrizpuria», gure eskolan izaten dira, udan, euskaldun haren koloniak edo «udalekuak» uztailen, eta abuztuan, ikastaldiak!» Horretaz aparte Behaxkainek ez du inolako omen berezirik!

Eske egia esan zuen lekaimeak! Orain dela hiru urte, 1980-ean, hasi ziren gorago esan aktibitate horiek; «udalekuak» Seaska ikastolen elkarrekin eratuak eta «ikastaldiak», Mende Berri elkarrekin eratuak. Osea iraultza bat oso gogorra frantses eskola horretan, frantsesa ikasi eta euskara ahaztu egiten den horretan udan egoera aldrebes daukagu: frantsesa kanpora eta euskara aurrera!

Baina zer dira «ikastaldi» horiek? Hemen, hegoaldean, geuk «barru-ikastaroak» esaten diegu horrelako ekitaldiei. Iparralde horretan orain dela hamar urte ia hasi ziren ikastaro horiek eratzen. Toki askotan ibili ondoren, azkenean 1980-ean finkatu ziren Behaxkainen. Bultzatzaileek osatu zuten elkarte bat, Mende Berri deritzaiena eta, hasieran, iparraldean ez zelako irakaslerik, hegoaldekoen bila etorri ziren. Hauekin batera, ikasle askok ere hartu zuen ohitura hara joateko, iparraldea ezagutzera eta euskara ikastera. Aurten ere ba zeuden batzuk eta haietan bat Gasteizetik (zer moduz Ana!).

BEHAXKAINEN. IPARRALDEKO EUSKAL ALTXORRA

Ikastaldi horietan euskalduntze hiru mailak elkarrekin doaz; sei ordu klase egunero, jan eta lo egin tokian bertan, gauean elkarrizketak edo inguruetako herrietako festak, horrela hiru aste igaraiten dituzte elkarrekin.

Ikastaldiak Behaxkainean hastearekin batera irakasle berri bat ere etorri zen: Ixaro Borda. Honek hasi zuen ohitura bat nahiko inportantea: bere ikasleekin pentsatu pastoral bat idazten du eta ikasleek ematen dute ikastaldiko azken gauean, festa egunean. 1980-ean «La chèvre de Monsieur Seguin», 1981-ean «Le petit chaperon rouge» eta aurten «Dallas» orain frantziako telebistan pasatzen den amerikar pelikula. Klasetik aparte aktibitate hori oso interesgarria da ikasleentzako.

Ziur asko, hemen, metodo mailan pauso handiak eta azkarragoak eman ditugu azken urte hauetan batez ere A.E.K. ren eraginez, baina askoz ere irakasle gehiago baitago, errazago da talde homogenoak eratzen barru-ikastaroetan. Han iparraldean, taldeak oso txikiago dira eta askotan ikasleek elkar ezagutzen dute gehiegi. Horregatik askoz ere zailago da pedagogiaren ondorio zehatzak ikusten.

Geroari begira, gogoeta asko dabilate ikastaldi horien eratzailerek, Mende Berri taldekoek. Pedagogia mailan nabaritzen dute alabaina problema asko eta batez ere:

- lehenengo mailakoak besteekin daudela eta horregatik besteak ez direla euskaraz mintzatzeraz bultzatuak.
- ikastaroetara datozenak toki guztietakoak dira; batzuek gaueskolak jarraitzen dituzte, besteek ikastaro intensiboak bakarrik. Urte batetik bestera ikasle berri asko datoz.

Arrazoi guzti horien gatik erresuldoak azaltzen oso zailak dira. Eratzaillek honelako gogoetak erabiltzen dituzte eta, talde pedagogiko bat bultzatu dute problema horiei zerbait aterabide bilatzeko.

Horrela, oraindik eginda dagoen lanak bultzada berri bat edukiko duelako itxaropenean daude Mende Berri elkartekoak, ikasleek azkarrago ikasiko dutelakoan eta batez ere hirietako giroa euskaldunagoa izango baita.

Aurtengo ikastaldian zegoen bat

IKASTOLETAN ERDARAZ

Adiskideok:

Zer-nolako lotsa eta amorrua nabaritu nuen nere baitan, honi loturik doazkizune txosten eta eskutitza hauek nere etxean jaso nituenean espainol hutsez idatzirik!

Nere haserrea azaldu nahi dizuet, beraz.

Aldizkari egokiena ARGIA iruditut zait; izan ere, nora joko nuen?, hots, EGINa, DEIAra, D.VASCOra? Ez bait dute ia-ia batere euskaraz idazten. ANAITASUNA berriz hil zorian omen...

Idea hauek zuen erara argitara ezazue, egokiak irudituz gero.

Ez da lehendabiziko aldiz erdara hutsean bidaltzen digutela eta gure haserreari erantzun berbera eman izan digute: «ez dugu astirik ahal izan euskaratzeko, barkatu!».

Euskararen mintegiak omen dira ikastolak, nola ontzat eman geure hizkuntzarekiko jokabide hau?!

Haurrak ere ohartu dira jokabide honetaz. Iazko Jaialdian, guraso batek besteei erdaraz ari zitzaielarik, mutiko batek oihi egin zuen: «Aita-! txo euskaraz!» eta aitak: «Denak ez dakite ordea, seme».

Semeak esan nahi zion: «euskaraz egin ezazu lehenbizi eta erdara ezazu ondoren».

Zuek behar bada, ezagutuko duzue ikastola honetako Guraso-Batzordeko norbait. Horrela balitz, nahiz partikularki, nahiz publikoki, adieraz iezaiozue bide honetatik, euskara eta euskal kultura urkamendira daramatzagula.

GURASO BATEK

(ez dizuet izenik ipintzen; izan ere, protestatzen dudun bakoitzean «radikalegia» naizela esaten bait didate!).

Xurriola Ikastola
Nahaskuntza Kooper. Elkartea
Villa Sacramento (Asteigerrieta)
Urak. 28 72 32
Donosti - 43

30 de Julio/Uztaila 1982

Estimados padres,

Tal y como se acordó en la última Asamblea General de Padres, adjuntamos a la presente una fotocopia del Ante-Proyecto de Estatuto de Ikastolas, que en breve se va a presentar a su discusión en el Parlamento Vasco.

Os rogamos los estudiéis con atención e interés, para que en la próxima Asamblea General de Padres que se celebrará el próximo NUEVE de SEPTIEMBRE de 1982, y cuyo Orden del Día, se os envía oportunamente, podáis opinar sobre el mismo con conocimiento de causa.

Sería conveniente que trajerais el texto que se os envía, con anotaciones que se os ocurran a su margen, para emplear el menor tiempo posible en vuestra exposición, que esperamos sean muchas.

Sin otro tema de momento, os saludamos cordialmente.

LA JUNTA DE PADRES.

IKASTOLA XURRIOLA, S. C. E.
Villa Sacramento - Asteigerrieta
DONOSTIA

JANTZIA, AHALKEA, MODA

Elhuyarreko: L.M.Bandres

Lehengo artikulua batetan (ikus «Zergatik janzten garen» Argia...) jantziari buruzko Gregorio Maraño-nen zenbait eritzi tratatu genuen, he-men ildo beretik jarraituz han utzi-tako puntu bat edo beste ikutu nahi dugu.

Jantziak bere sorrera posiblearen aldetik, beste zenbait alderdiren ar-tean, sexu-alderdia du. Sexu-alderdi honen barnean beste bi alde kontsi-dera ditzakegu: sexu-bereizketa eta ahalkea. Lehenengoa jadanik tratatu-ta daukagunez gero, hemen bigarre-naz arduratuko gara:

agertu ohi da eta ez bakarrik gehiago lehenago baizik. Prehistoriako har-tzuloetan dauden irudietan emaku-meak bere gerritik zintzilik estalki bat daraman bitartean, gizona zeharo bilutsik agertzen da. Hau argi-ago ulertzen da baldin gizonaren jokaera umakean oso berandu ezagutua izan dela kontuan hartzen badugu. Orain-dik gaur egun zenbait herri primiti-boek emakumea airearen edo itsasoa-ren espirituen bidez ernaltzen dela si-nesten dute. Beraz, bera bakarrik zen

bizi-iturria eta bera bakarrik gorde behar zituen bere gauzak besteen be-gietatik.

Zibilizazioekin batera ahalkearen esangura aldatuz joan da. Parte sa-kratuak izatetik, erlijioekin batera, pe-katu-iturri bihurtu ziren eta beraz, es-talita egon beharko lirakeke ez sakra-tuak zirelako, tantazio-iturri izan ez zitezen, baizik. Orduan, ez emaku-meenak bakarrik gizonenak ere estali behar izan ziren, eta ez bizi-iturri be-zala kontsidera daitezkeenak beste batzuk ere.

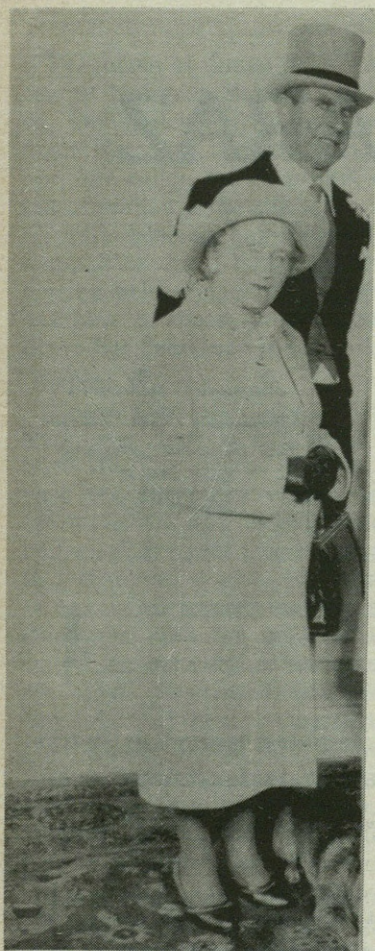
Gizakiak gauza bategatik edo bes-tegatik, bere sexu-organuak estaltze-ko joera izan du. Estalketa hori jan-tziaren bidez lortzen da eta hauxe izan zitekeen, beraz, nahiz eta oso dis-kutigarria izan jantziaren sorrera. Hau alderdi honetatik begiratura hiru irtenbide daude:

- Jantzia asmatua izan zela beneta-ko ahalkeagatik, hots, sexu-orga-nuak besteen begien aurretik ez-kutatzeko.
- Organu horiek estaltzen dira, ez ahalkeagatik, zauri edo sorginkeria batetik kanpoan edukitzeagatik, baizik.
- Parte debekatu horiek estaltzea, atentzioa beraien gainerantz zu-zentzeko da.

Lehenengo hipotesia, hots, ahalke hutsarena, ez da onargarria izaten. Ahalkea zibilizazioaren ondorio bat da eta ez joera natural bat inolaz ere. Herri primitibo asko eta askotan gi-zakiak normaltasun osoarekin bilu-tsik bizi dira eta.

Ahalke hutsa zibilizazioaren emai-tza bat bezala kontsideratu behar da beraz, begira ditzagun beste bi posi-bilitateak: babes-estalketa eta tenta-zio-estalketa.

Pentsakera primitiboaren arabera bizi berriaren iturriak diren gorpuzaren parteak sakratuak dira; beraz, beste edozein gauza sakratu bat beza-la babestu behar dira. Gauza sakra-tuak ez dira guztien begi-bistan egon behar. Hau dela eta, ahalkea emaku-meengan gizonengan baino gehiago

Eta tentazio-estalketari buruz zer? Autore batzuek diotenez, ez du ahalkeak sortu jantzia, alderantziz baizik, hots, ahalkea jantziak sortu duela. Honela, zenbait organu misterio-kutsu baten azpian gordeta irauten dute eta honela sexuen arteko erakarpen-indarrak gehiago eta indartsuagoa jarraitzen du. Zirikatze eta iradokite

hauek ahalkearen iraupenaren zergatiak izango lirateke. Dena dela, dirudienez, azken urte hauetan alderdi honi buruz eta emakumeen aldetik bereziki libertade gehiago dago (hondartzetan nonnahi emakumeak bularretakorik gabe ikusten dira, adibidez) ikusiko beharko da erakarpen-indarrek orain arte bezala jarraitzen duten ala ez.

Gauza batengatik ala bestegatik jantziak bereizketa-ezaugarri naturalen osagarri bezala kontsideratu behar dira. Bizidunen artean bere sexu-er-

karpena elementu artifizialen bidez handiago dezakeen izaki bakarra gizakia da. Ziur aski hau maite-periodizitatearen galeraren ondorio bat baino ez da izango. Naturak animaliei beren maite-aroan aldizko ezaugarri apain batzuk ematen dizkio, hauen bidez beste sexuarekiko erakarpen-indarra handiagotzen da. Gizakiengan hau ez da gertatzen. Gizonak nahiz emakumeak beren desioan gora beherak izan ditzakete baina ez periodizitate zehatz baten arabera. Desioaren joan eta etorri horrek ez dakarkie ez gizonari ez emakumeari inongo aldaketa morfologikorik. Hori dela eta, gizakiak bere erakarpena azpimarratzeko gauza artifizial batzuk erabili beharko ditu: jantziaketa apaingailuak.

Jantziak eta apaingailuak erabiltzeko beste arrazoi bat gizakiengan sexu-gogoaren iraupen luzea da. Hau dela eta, gizakiak nolabaiteko aldaketa-ilusioa eduki behar du. Maitasuna (sexuala, noski) beti elementu estetiko batzuen gainean eraikitzen da eta gure gorputzan elementu hauek desioa baino lehenago hasten dira ahultzen. Gizakia bere galtze estetiko bitarte artifizialen bidez konpontzen saiatzen da, hots, janzkeraren eta apaingailuen bidez.

Guzti hau modarekin guztiz lotuta dago. Modak berrikuntzaren ilusioa birpizten du. Bereizketa-ezaugarri bat edo bestea amankomun bihurtzen denean, bere bereizketarako ahalmen hori galdu egiten du eta beraz, maite-jokuan ez du bere papera bete izaten. Moda dela eta, aldaketaren bidez bikote bateko elementuen artean erakarpen-indarrak gehiago iraun dezake. Horregatik, janzkeran edo dirua gastatzen dugunean gure bikoteko besteari mesede bat egiten diogu.

Halaz ere, inork pentsa ez dezan hau propaganda dela, e!

Irakurle: hau irakurtzean behar bada esandakoarekin ados egongo zara eta behar bada ez. Dena dela, janzkera, apaingailuak, hitz batez, modaz pentsatzeko, beti entzuten dugu kontsumismoa ez den beste bide bat ere, hots, biologikoa, markatuta gelditzen da. Ni edozein fenomeno bat ikertzeko ahai den eta tresna gehiago edukitzea aberasgarriagoa delakoan nago. Zu? ●

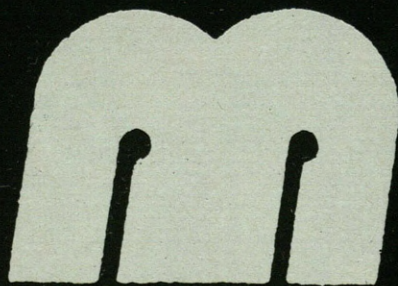
AUZMENDI

JAZTEKO MILA AUKERA, BAINA AUZMENDI
B4KARRA DUGU.

SASTRE VERGARÁ, 1 DONOSTIako ESTILOA

kirolzaleen zerbitzutan

miner

donostia

271050 eta 270447

SEASKA

CE BILLET
EST FAUX. MITERRAND
VAIT PROMIS 1 MILLION DE
FRANCS POUR SAUVER
LES IKASTOLAK... EN
ATTENDANT: COLORIEZ
CELUI-CI, ÉCHANGEZ-LE
À LA BANQUE DE FRANCE
ET PORTEZ LE VRAI
À L'IKASTOLA
D'UZTARITZE!...

BETEKO AL DU MITERRANDEK EMANDAKO HITZA

Sonatuak izan dira aurten SEASKAk, bestealdean, bultzaturiko mobilizapenak. Gogorak bezain handiak. Iparraldeko abertzaletasunaren pizkunde baten seinale beazla har daitezke. Borroka horren ondorioz, Pariseko gobernu sozialistarekin, akordio batetara ailegatuak ziren,; Miterranek hitz eman zuen SEASKA laguntzeko miloi bat franko aginduko zituela. Batzuren hitzak ordea ez du perro-txiki batek baino gehiego balio.

Gexan lantziri: «hitza eman digute»

Atera berri ditu SEASKAk 100 frankoko bilete «falsuak» (grafikotan ikus ditzazkezu). Lapurtarren biltzarerako atera zituen hain zuzen ere, frogatu baizuten Miterranek aginduriko frankoak ez zirela inondik ere ageri.

ARGIA: Zein da une honetan miloi horren paraderua?

GEXAN LANTZIRI: Bo, miloi horretatik bostehun mila franko bes-

terik ez dugu eskuratzetik ahal izan.

ARGIA: Eta besteekin zer gertatu da?

GEXAN: Beste bostehun mialak hitz ematen dizkigute.

ARGIA: Iragan borroken fruitu dira diru hauek ezta?

GEXAN: Bai, halan da. Oso inportantea da gainera diru kopuru hau Kultur ministeritzak eman digula eta ez teorian zegokionak, hau da Hezkuntz ministeritzak.

ARGIA: Zain da bi horien arteko diferentzia?

GEXAN: Hezkuntz ministeritzak

ematea SEASKAREN onartzea litzateke nolabait gobernuaren aldetik.

«100 HAUR GEHIAGO IKASTURTE BERRIAN»

ARGIA: Zein da SEASKAREN egoera ikasturte berri honen haseran?

GEXAN: 600 haur ditugu une honetan, ihaz baino 100 gehiago. Dena dela ez dugu ikastola berririk ireki.

ARGIA: Asko suposatzen al dute iparraldeko egoeran 100 haur berri horiek?

GEXAN: Ontzat jotzen ditugu batzere batzuren ustez hain «radikalizatuak» izan diren borroken ondoren. Ondo iruditzen zaigu, positibotzat jotzen dugu.

ARGIA: Nola zabiltzate bestalde irakasle aldetik eta?

GEXAN: Aurten gauza berri bati eman diogu hasera. Orain arte urtebetekoa baldin bazen irakasleen presaketa, orain bi urtetakoa izango da Donostiako eskola Normalean, hau da publikoan edo estataletan.

«URRIAREN 24an BILERA BAT DUGU»

ARGIA: Zer espero dezakezue aurrerantzean Miterranen gobernutik?

GEXAN: Kurtsoaren haseran gurekin kontaktutan jarriko zirela agindu ziguten. Ez dira jarri. Eskribitu diegu bainan ez digute erantzun.

ARGIA: Hau dela eta, eta falta den dirua dela eta hasi al zarete ekintza berriren bat prestatzen?

GEXAN: Urriaren 24erako dugu prestatutik lehenengo bilera bat. Han hasi beharko dauzak ikusten eta aztertzen.

T. MANTEROLA

LAB SINDIKATU HAUTESKUNDEEN AURREAN

«KRISIA SAKONDU BEHAR DUGU»

ARGIA.- Ze balorapen egiten duzue, LABek, Euskal Herriko sindikal-gintzak erakusten duen panoramaren aurrean?

LAB.- Gure analisia hitz bitan esanen dizugu. Erreformaren prozesua, besteak beste, langile mugimendua frenatzeari begira egiten ari da. Baina piskanaka hori gezurti geratzen ari da langileen aurrean. Traizionatu egin dutela ikusten bait du langileak: Moncloako Itunak, ANE, Ley Básica de Empleo delakoa,... Sindikatu haundien izen txarra gero eta zabala-goa da.

ARGIA.- Baina hori nolabait konkretatuko da, bai estatu mailan eta baita Euskal Herrikoan ere.

LAB.- Okerrena dabilena CCOO da, bere egoera ia deskalabrozkoa da. Bere historiak ematen dion ospearen kontura bizi da. Baina izen hori, fama hori, ez doa gaurko bere errealtatearekin. Eta PC gainbehera datorrenean, ezkerreko frakzioek alde egiten diotenean (EMK-k eta abar),... hori, deskalabro bat.

UGT sendoago agertzen da. PSOE goraka agertzen da, boto utilaren historia horrekin, eta horretan bere alderdiarekin doa. Baina PSOE gobernura iristen bada ere ez da alternatiba izango. Eta PSOE langileei erantzuten ez badie, eta guk hori gertatuko dela uste dugu, PSOE eta UGT deskalabro haundi bat jasango dute.

ELA sendo agertzen da Euskal Herri mailan, EAJ indartsu agertzen den neurrian. Dena dela Altos Hornosen behera egin duela ikusi dugu egunotan. Eta afiliaketa mailan, beste guztiak bezala, oso ahul ibiliko da.

ARGIA.- Egoera hori nola juzkatzen duzue?

asko gara
somos muchos
bildu gaitezen
organicémonos

SINDIKATUA

LAB

KAS ALTERNATIBAREN ALDE
EUSKAL LANGILE HERRIAREN
ASKAPEN NAZIONAL
ETA SOZIAL LORTZERA

POR LA ALTERNATIVA KAS
HACIA LA LIBERACION
NACIONAL Y SOCIAL
DEL PUEBLO TRABAJADOR VASCO

LAB.- Hiru sindikatuok politika bera eraman dute, estatu nahiz Euskal Herri mailan. Beren filosofia zein izan da? Krisiari irtenbide konpartitu bat eman. Horren ondorioak berehala ageri zaizkigu: 2.000.000 langabe, horietatik 200.000 Euskal Herrian. Klase kolaborazionismoan oinarritutako proiektuak biabilitaterik ez duela esan nahi du horrek.

Hau azpimarra ezazu: patronalak eskaini dituen alternatiba berdintsuak azaldu dituztela, eta hortik datorkiela daukaten indarra. Horregatik esan du oraintsu lan ministrariak sindikatuak indartu beharra dagoela.

ARGIA.- Afiliatuen kopuruak nola dabilta, goraka ala beheraka?

AZKEN ORDUKO

Zenbaki hau makinetan sartze rakoan jakin dugu JOXE MARI SASIAIN poliziak detenitu duela, lege antiterrorista delakoaren pean ezarritik. Joxe Mari Sasiain izan da, Joselu Cerecedarekin, elkar rizketa honetako solaskide.

— «Hazi egin behar da, baina koerentziaz eta nazio askapen mugimenduaren barruan».

LAB.- Zentralen mailan jaitsi egin da dudarik gabe. Eta Europakoaren aldean oso apal dago. Guztion artean, gu barne, ez dugu osatuko langilegoaren %18. Orain, ze «klientela» dute zentrale haundiek? Zerbitzuak eskatzen dituztenak.

ARGIA.- Konkretoa iezaguzue orduan LABek zer eskaintzen duen.

LAB.- Egia besterik ez. Alderdi eta zentralak gezurretan ari dira-eta, lotsarik batere gabe. Krisi honetatik

ateratzeko itxaropenak sortu nahiean eta hola dabilta: 800.000 lanpostu sor eraziko dituztela, etabar. Guk badakigu ezetz. Nazioarteko Monetari Oinarriko (FMI) zuzendariak berak aitortu zuen orain dela gutxi Toronton, eta ez da kapitalarentzat tipo susmagarria: «Krisis eta langabeziak urte asko iraungo dute oraindik».

Guk egia den bezain gogor eta gordina azaltzen dugu. Kisis honek, alegia, beste gizarte modelo batean bakarrik ukan dezakeela irtenbidea, gizarte sozialista batera inguratzearekin. Baina horretarako sistema hau hondoratu beharra daukagu. Iraultzaileok krisisa sakondu behar dugu aurrera egin ahal izateko. Esan gabe doa gure antolaketa eta burruka Euskal herri mailan kokatzen dugula.

— **«Klase kolaborazionismoan oinarritutako proiektuak biabilitaterik ez du». «Krisis eta langabeziak urte asko iraungo dute oraindik».**

Politika mailan dugun jokabideak hori argi eta garbi uzten du.

ARGIA.- Gaur egun dabilzan giroekin sistema hondoratzeaz-eta hitz egitea gogorra dirudi, bitxia ez bada.

LAB.- Sistemak dituen kontraesanek berek agintzen digute gure lanpostuen defentsan sindikatu mailan jarrera kontsekuente bat hartzea. Krisis hau sakondu beharra dago, bai. Kapitalismoak behar duena langile mugimendu osoa desmontatzea da: lan gutxiago, eroste ahalmen

urriagoa, orain arte lortutako aurreapenak berriz ohostu, giza zerbitzu aldetik, ingurugiro aldetik, medizina aldetik atzera egin,...

PSOE eta PNVren programa ekonomikoak ere salatu beharrean gara. Biek honetan dute antze, Fragari obeditzen diotela. Biek proposatzen dute alokairuen moderazioa eta nagusiek segurantzaren Sozialari ordaindu behar diotena %20 murriztea. Horrek epe motzera lehen aipatu duguna esan nahi du: eroste ahalmena jeistea, langileak giza prestazio gutxiago jasotzea, obrerosi lan mota berriak ezartzea (turno banaketa berriak eta), langabezia haundiago,...

Oraindik ez dugu hondoa jo. Hori da egia.

ARGIA.- Euskal Herrian %23 lanik gabe eta oraindik ondorik ez dugula jo...

LAB.- Horrela da bada. Ideologikoki eta indarrez gu langabeziara ohitzea nahi dute. Eta «lurrazpiko» ekonomia normal egitea: segurantzaren sozializazioa, lanaren «merkatu beltza»,... Lanpostu fijoak aldi batekoak baztertzeko ari du. Hori da Fraga eta bere lagunek «lan merkatuaren liberalizapena» deitzen dutena. Kontratu fijoak egin beharrean ebentualak egin, denbora partzialerakoak, etabar. Guzti hori plantilen flexibilitetasuna lortzearen.

Bitxia da, baina horixe da PSOE bere programan proposatzen ari dena.

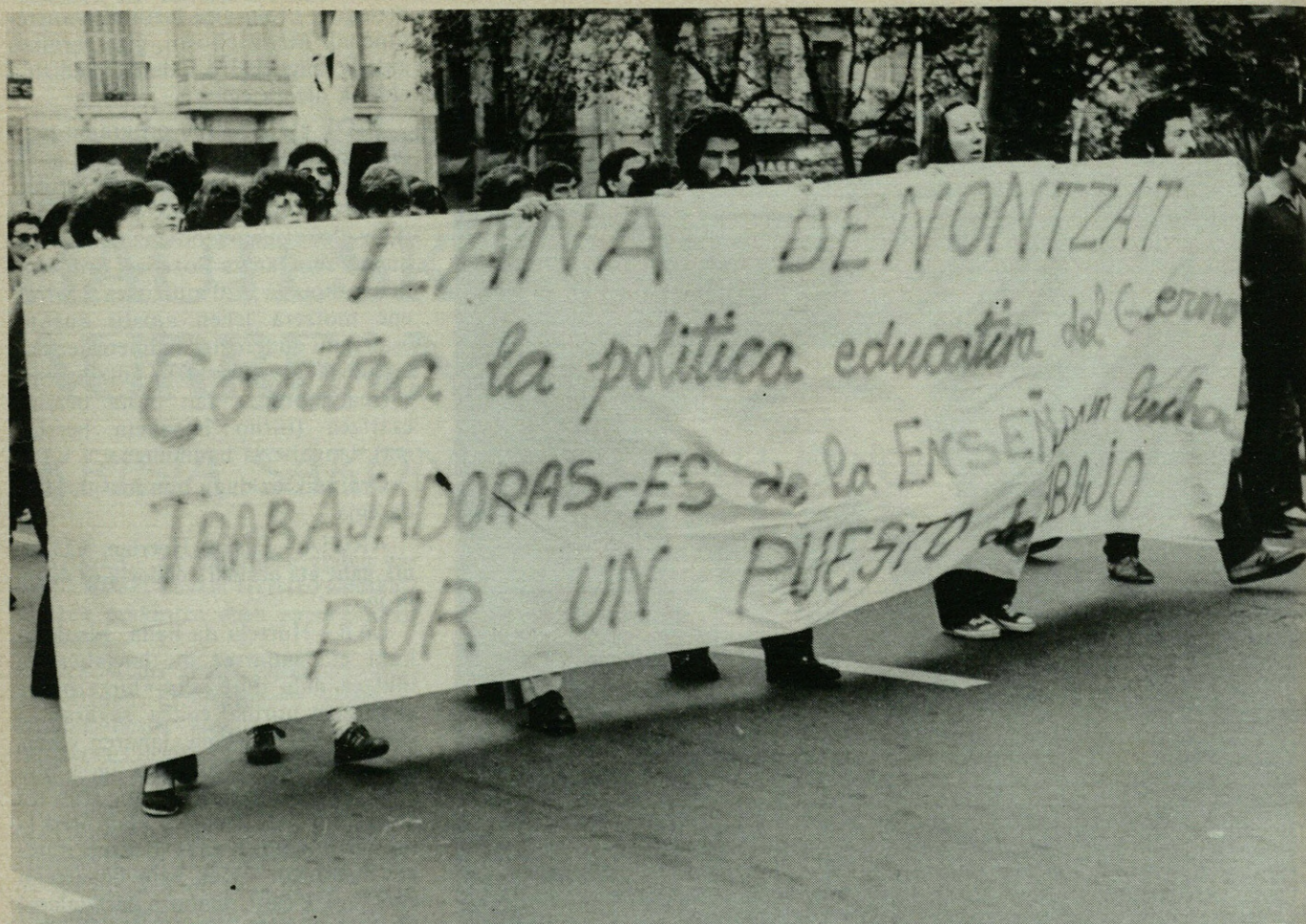
ARGIA.- Hori dena hola izango da. Baina gauden zuloak oraindik areagotu egin besterik ez duela egingo pentsatzea zail egiten da.

LAB.- Gure ekonomia nazioarte-koaren mende dago. Eta menderatzen gaituzten estatuak ere krisian duade, oraindik eta puska baterako. Hori horrela den bitartean krisiaren ondorioak sakonduz joan dira.

Euskal Herri mailan, berria, krisis horrek bi bider eragiten gaitu. Gure ekonomia zati haundi bat munduan krisisik gogorrena jasaten duen sektorean oinarriturik bait dago: metalgintzan.

ARGIA.- Dena dela zuek diozuen sistema aldeka hori ez da inondik ikusten.

LAB.- Burruka luze ta gogorra izango da. Gure zeregina hor zein izango da? Erresistentzia bultzatzea baldintzak sor daitezke. Baina futurologoak ez gara. Gauzek daramaten traiektoia ikusiz ordea orain dela bost urte baino une hobe batean gaudela ikusten dugu.

ARGIA.- Zertan oinarritzen zarete hori baieztatzeko?

LAB.- 1977ko ekainaren 15ean Euskal Herriaren gehiengoaren espektatiba zera zen, demokrazia burjes estable batera iritsiko ginela. Guk berriz abstentzioa eskatu genuen. Eta egia esan garai hartan gure jarrera ulertze aldera jendea motibatzen zuen arrazoi bakarrenetakoa gartze-lan presoak egotea zen.

Gaur egun, eta hori garbi agertuko da urriaren 28aren ondoren, Euskal Herriko ezkerrean dagoen lehenengo indarra HB da, bere dinamikan KAS sartua dagoelarik. Honen helburuak berriz badakizkizu: independentzia eta sozialismoa. Hori gauza insolito bat da European, eta haundituz doa gainera.

ARGIA.- Langileei esplikatu beharko diezuen arazoa, eta inmigranteak badira zer esanik ez, Euskal Herri mailan lan egitearena izanen da.

LAB.- Diskutietzin jotzen dugu Historia mugitzen duen motore klase burruka dela. Herri zapalduetan berriz klase burruka mugierazten duena nazio burruka da. Historiaren motorearen motore dela esango genuke, beraz, nazio burruka. Nazio

— Iraultzaileok krisisa sakondu egin behar dugu aurrera egin ahal izateko».

burrukak mami eta bizitasuna ematen dizkio klase burrukari.

Argala-ren hitzak geure egiten ditugu: «Internazionalismoari egin dakioken laguntzarik haundiena hau da: burruka baldintzarik onenak eskaintzen dituen lekuetan bultzatzea». Nicaraguako iraultza sandinistako komandante den Tomas Borgesek ere horixe gogoratu zigun orain dela hilabete batzuk hitzaldi batean.

ARGIA.- Orain dela urte batzuk asko hitz egiten zen estatu mailan langile mugimendu guzt-ek eduki behar zuten harremanaz. Orain baino gehiago behar bada.

LAB.- Galegoekin ditugu kontakturik finkoenak, «Intersindical Nacional Popular Galega» delakoarekin badugu hitzarmen bat sinaturik. Andaluziako «Solidaridad de Obreros del Campo» izenekoarekin ere baditugu harremanak.

Baina nazioarte mailako gure ha-

rremanek KAS blokearen lerroari jarraitu bear diote. Eta ez, adibidez, Kosntituzioa onartzen duten lerroei.

Kontakto eta harremak ugariagoak ez badira, hala ere, zentrale haundiek Euskal Herriak estatu mailan suposatzen duen arazoaren aurrean duten jarreragatik da. Jakina, erakunde sozialista aurrerakoiekin harremanak baditugu.

ARGIA.- KAS aipatu duzu, eta hurrengo galdera hortik doa. Beste sindikatuek partiduekiko eduki ditzaketen loturak ukatzen dituzte. Zer pintatzen duzue zuek hor?

LAB.- Gu langileak gara, eta era berean euskaldunak. Gure arduraren nagusia bizimoduaren kondizioak hobetzea dira, beraz, eta bide batez nazio bezala jasaten dugun zapalketatik askatzea. Hortik abiatzen gara gure analisia egiterakoan. Egitura sozialaren aldaketa dela ikusten dugu irtenbide bakarra. Eta ze borroka metodo erabili aztertzen dugu.

Nora iritsi gara? Borroka global bat bultzatzea behar dugula, fronte guztietatik eraginez: herri mugimenduak, erakundeetakoak (udaletxeak), sindikala, eta beste radikalagoak ere. Globalizaketa da klase zentzu zuzena

ematen diona. Borroka guztiak dira funtsean antikapitalistak, antinuklearra, euskararen aldekoa,... Guretzak KAS da borroka guztiak koordinatzen dituen erakunde bakarra.

ARGIA.- Makina bat eztabaida izan da afiliaketa behar den ala ez arazoz. Zuek ere afiliaketan saiatzen zarete.

LAB.- Ezkerkeri merkeetan ezin garela erori uste dugu. Afiliaketak badu bere papera, aparatoari indar ematea eta langileari koerentzia eta kontzientzia. Obrero bati, afiliatu baino lehen, begien aurrean garbi jartzen diogu zein den enkuadratzera doan sinkikatua. Eta afiliatzen bada lan egiteko dela. Bi arazo dira oinarritzkoak: nazio arazoa garbi ikus dezala eta kontzientzia aurrerakoa euki. Eguneroko lanak emanen dio koerentzia eta sakontasuna.

Ezkertiar izatea bere neurri egokian ezarri behar da, bestela bai ezkerreko umekeria edota bai eskuinaren lekuan eror bait gaitezke. Leku egokia gure ustez blokean dago.

Ez gara afiliazio kanpainatan ibiltzen. Ezker abertzalearen eremua fabriketako militanteek zabaltzen dute. «Asko gara, bildu gaitezen», «organicismos» esaten dugu, ez «afilia zaitzez».

ARGIA.- Baina zuek sindikato txiki bat zarete. Ez al duzue marjinalismoan erortzeko beidurrik?

LAB.- Txikiak gara, baina ez minimoak. 15.000 bazkide ditugu. Etz ez gara minimoak KASen englobatuan gaudela kontutan hartzen baduzu. Eta KA HBan dago. Minoritario-tik gutxi dugu beraz. Eragina eukiko duen polo bat osatuko joateko hainako inzidentzia badugu; polo horren inguruan doaz elkartzuz langile mugimenduaren sektore aurrerakoiak.

Sindikatu kapitalismoaren aurkako erresistentzi foko bezala ulertzen badugu, gehiengo osatzen dugu. Maiatzaren leheneko manifestapena ikusi besterik ez duzu.

ARGIA.- Beste sindikatuek ordea afiliatu gehiago dute. Norantz joko du LABek erdi epe batera?

LAB.- Piskanaka igoaz joango gara, oraindik ere partxeetan itxaropena duten horiek piskanaka ekarriaz. Koerenteak bagara erakirriko ditugu, noski. Ez gure programak politak badira, eguneroko praktikaren poderioz baizik.

Gure eginbeharrik nagusienetako bat oraindik gurekin ez dauden langilei koerentzia ematean datza. Horregatik da zaila LAB. Hazi egin behar

— «Guretzat KAS da borroka guztiak globalizatzen dituen erakunde bakarra»

bait da, haina koerentziaz eta nazio askapen mugimenduaren barnean, KAS igotzen eta sendotzen den neurrian igo eta sendotuko gara. Interrelazionaturik bait gaude.

ARGIA.- Sindikal hauteskunderatarako ze programa eskaintzen duzue konkretuki?

LAB.- Hiru puntutan zentratzen gara.

1.- Enpresa batzordeetara jarrera kritiko batean aurkeztea. Ez ditugu jotzen langileok sortuak bezala. Kapitalak nahi duenaren eramateko ahalbideak eskaintzen dizkigula uste dugu-eta.

2.- Sindikalgintza berezi bat eskaintzen dugu, eta beste eskaintzen

— «Nazio borroka historiaren motorearen motore da».

aurka dagoena, pakto eta kontsentorik gabea, bere lan oinarritzko langileak kapitalaren aurka eraman behar duen borrokan laguntzea delarik.

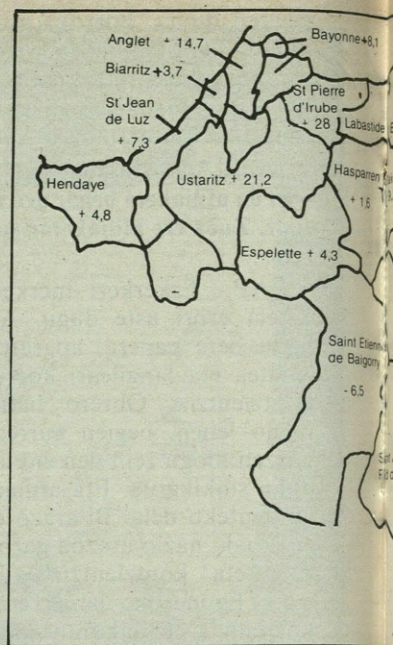
3.- KASi lotuak agertzen gara.

ARGIA.- Zer dela eta zuen jarrera kritiko hori Enpresa batzordeen aurrean?

LAB.- Batzorde edo komite horiek beren lan eremua oso mugatua daukate, langileen Estatutoagatik etabar. Erreformistek onartzen dute burgesiak ezarri digun marko hau. Hauteskunde legeak, bestalde, ordezkartza zuzena (errebokabilitate eta guzti) lortzera saiatzen direnak baztertu egiten ditu. Eta lantegietan kolegio elektoralak seinalatzen ditu, administralgoko langileak eta tailerretakoak bereziz.

AGIÑA

Nork esan zuen badirudiela Ipara Euskal Herrian emigratioak suposatzen duen odol isurtzea gelditzen ari ote den? 1982ko zentsaketaren xifrak agertu direneko zabaldu dira alarma hotsak. Arrisku bizian dagoena ez dela euskal kultura bakarrik. Herria bera dagoela kolokan. Denapaleun argitaratzen duten «Harriz-Herri» eta Zuberoko «Abil» (desagertu berria den «Egia»ren jarraitzaile) aldizkari lagunetatik hartu ditugu zifrak. Gutxiegi zabaldu bait da Zuberoko mendialdean. adibidez, azken berrogei ta hamar urteotan populazioa erdira jaitsi dela. Edo zenbait herri zazpi urtetan.

Ezin geldituzko hilzoria

IPAR EUSKADI EUSKALDUNEZ HUSTUTZEN

ITSAS HEGIAK EUTSI DIO

1975tik honuntza Ipar Euskal Herriko biztanlegoa 235.000tik 237.000ra igaro da, %1 doi doi. Baina horrek egoeraz nahiko gutxi argitzen du. Argitara berri den zentsaketak (oraindik behin behinekoa; baina definitiboa ere ez da urrun ibiliko) itsas hegaren eta barne aldearen arteko gero eta leize sakonagoa jartzen du agirian. Hori probintziak ikusi baizik ez dago. **Lapurdik** zazpi urte hauetan 184.000tik 191.000rako gorakada egin du, ehuneko ia 4 beraz. **Nafarroa Beherea** 29.000tik 28.000 eskasetara jaitsi da ordea; %4 **Zuberoa** 19.000tik 18.000 eskasetara. %6ko beherakada.

Azken ehun urte hauetako balantzea eginaz ere itsasaldearen eta barne aldearen arteko diferentzia nabarmena da. Kosta aldeak boom bat jasan du mende honetan. **Angelu** %500 hazi da, **Miarritze** %400, **Hendaia** %165, eta **Donibane Lohitzune** eta **Baiona-iparra** ere 100etik gora.

Ipar Euskal Herriko **barne aldeak**, aldiz, ehun urte horietan bertan eta herri bakoitzean, %20 eta 40 artean xifra daitekeen kopuruetan ikusi du beheratzen bere populazioa. Zentsaketa hau definitibo egiten denean aztertutik beharko da, guzti horren balorapenak eginaz. Ea zenbaterainoko zerikusia dagoen baten galeraren eta bestearen irabaziaren artean, kostaldeak irabazi duen jendetza horren

ezaugarriak (zahartu den etabar), aspaldidanik aipatzen den euskaldunen joate eta frantses jubilatuen etortzeak ze neurri dituen,...

Baina lehen alarma jorik dago. Maiz aipatu ohi dugu lantegi berriak sortzen ari direla, gazteek beren sorkutik ez alde egiteko amorru gero eta gogorragoa dutela eta beste. Baina horiek sintoma pozgarriak badira ere, joera aski aldatu ote da? Gain behera ez da gelditu.

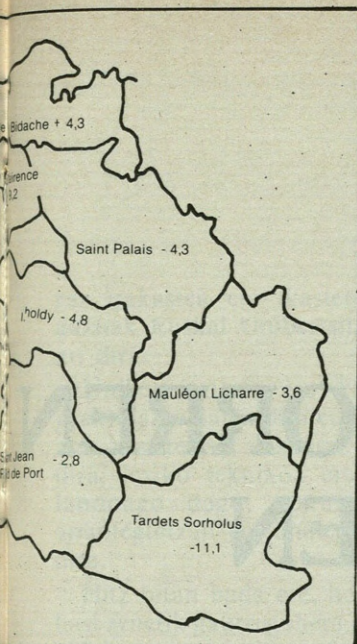
KANTONAMENDUZ KANTONAMENDU

Mende honetako joerari jarraiki, 1975etik 1982a artean itsas hegi eta Lapurdiko barnealdeko kantonamenduak (Hegoaldeko eskualde edo «partido judicial»en antzekoak lirateke) dira biztanlez gizendu direnak, eta ez gutxi gainera. **Hiriburu** (Sr. Pierre d'Irube) %28 hazi da, eta **Uztaritze** ingurua %21 **Hazparnek** ere, bere eginahalean, eutsi dio.

Nafarroa beheko kantoit guztiek egin dute atzera. **Baigorri** 6 puntu terdi galtzen ditu. Ez gara harrituko hurrengoan ikastola baigorriarra krisian badago haur faltaz dela esaten digutenean. **Donapaleuk** ere, inguruko merkatal zentro bat dalarik eta kooperatiba eta guzti, ez dio eutsi ahal izan. **iholdi** ere behera. Baina eskualde honena ikaragarria da. Ezken mende honetan %40ko galera!

Zuberoaren kasuak, berriz, izenik ere ez du. **Maulek** %3,6 biztanle gal-

du du zazpi urtehan, eta mendialdeak, Atharrarzeko kantonemenduak %11. Exenplu bat. **Ozaze** herrian 123 lagun bizi ziren 1975ean. Gaur egun 71 dira bakarrik.

DONAPALEUK ERAKUS-TEN DIGUNA

Donapaleuko kantonamenduak, **Amikuze** eskualdeak, azken mendeen Ipar Euskal Herriaren joera berdina erakutsi du: beherakada. Baina 1954ko zentsaketatik aurrera aldaketak nabari ziren. 60 hamarkadan indartzen hasi ziren mugimenduen poderioz, artogintzan hainbestearainoko indarra hartu duen «**Lur Berri**» kooperatiba batez ere. 1896an 1949 biztanle zituen Donapaleuk, 1954an 1745 besterik ez zuen. Baina hortik aurrera goraka joan zen, 1968an 2164 iristeraino. Berriz ordea beheraka hasia da, eta aurtengo zentsaketan 2.095 biztanle agertzen dira.

Donapaleuren arrimuan, inguruko zenbait herrixkak ere bere bide bera segitu du. Bai gorakoan eta baita beherakoan ere.

Hala ere, «**Herriz-Herri**» kazetan agertu den koadroa ikusi eta negar egiteko gogoia ematen dizu. Aurtengo xifrak eta 1976koak ikusi eta... Donapaleu, Aiziritze eta **Amenduze** dira ehun urtean igo diren herri bakarrik. Beste guztiek jendea galdu dute, baina batzuek zazpi urte hauetan biztanle kopurua mantendu arren. **Arbotik** orain ehun urte 461 biztanle zituen; gaur 289. **Domintxine** 847tik 498ra jaitsi da, **Oragarre** 928tik 523era, **Arruta** 713tik 376era. Pastoralak egin berri duen herriak, **Pagolak**, 471 biztanle zituen orain ehun urte, eta gaur egun 316 baino ez.

15.425 ZUBEROTAR BAKARRIK ZUBEROAN

Orain zazpi urte, aldiz, 16.272 ziren. 847 biztanle galdu ditu, bear.

Mauleko kantonamenduak, **Pattara** aldeak, %3 biztanle galdu du zazpi urtetan. Maule bera, herrialdeko hiriburu izan arren, 4239tik 4099ra apaldu da. **Garindainek** ia puntutan jaso du bere burua eta **Bildoze**, **Altzürüku** eta **Urrüstoik** igoera pittin bat jasan dute. Beste guztiak beheraka.

Mendialdearena, berriz, benetako drama bat da. Nola deitu bestela zazpi urtetan ehun biztanletatik hamaiak alde egiteari? Burua pittin bat jaso duen bakarra **Altzai** da (**Altzai-Altzabeheti-Zünharreta**): %8,

262etik 283era igaro bait da. Beste guztiak behera. **Ozaze** %42, **Santa Garazi** %23, **Iruri** %13 **Ligi** %15, **Larraïne** %13...

Baina latzagoa da oraindik ikus daitekeen panorama 1936ra hedatzen badugu. Garai hartan Mauleko kantonamenduak 12.080 lagun zituen. Gaur 11.588. Atharrarzeko kantonamendua bere aldetik orduko 6816etik 3837ra makurtu da. Erdira jaitsi da halajainkoa. «Berrogei ta hamar urte inguruan biztanlegoaren ia erdia galtzea», adierazi du «**Abil**» hilabetekari zuberotarrak, «ezpairik gabe epe motzerako heirotz baten adierazgarri da».

IPAR EUSKAL HERRIA ETA NAFARROA

«Nafarra eta Xiberua, etsaiek beheixten gütie, bena batarzüna!» kantatzen du Errobert «**Pipas**»-ek bere kantaldietan. Eta Iparraldeko euskaldun kolonizatuak Hegoaldeko Nafarrekin badituzte ez da kasualitate bat. Nafarroako Pirinio aldetik itzuli bat egin duena berehala konturatuko zen mugaz beste aldekoarekin duen antzaz. Bai lurraldearen hustutzean... eta baita hizkuntzarenean ere. Nork aztertu ditu euskarak bi alderdietan (Nafarroan azkarrago) daraman atzerakada?

«Baztandarren Biltzarra»-ren egunean bazen emigratu beharri buruzko karroza bat. Mendialdea hustutzen ari dela kontura gaitzen hor ere «**Herrian Lana-Herrian Bizi**» pintaketak agten aşi beharko ote dute?

Deskalabro bat gertazen ari zaigu Euskal Herrian. Heritarrok gero eta gehiago gure hirietako zementu pila munstro horietan metan bezala elkarren gainean jartzen gaituzten bitartean, mundu osoan krisian dagoen ekonomia adar bati loturik, laborari lurretan bizi diren beste herritarrak beren kasa utziak daude inolako planifikapenik gabe, inork ardurarik esakintzen ez dion bizibide bati noiz ihes egingo zai.

Euskararena ere ez dago horretatik oso urrun. Mapan «zona bascófona» ikustean, hori estaltzen duen kolorea edozein haizek, apalenak ere, harrotu eta desager erazi dezakeela konturatu gabe. Hirietan euskara ezin dugu pulamentuz sartu eta herrietan hitzen uzten ari dugu. Industria konponduko duenik oraindik jaio den ez daki-gu, eta laborantza ondoan hiltzorian.

GEOLOGO ETA BIOLOGOAK DATORREN V.E.V. PRESTATZEN

2 Leire mendian baso-belardiak ikusten.

Aurtengo UFU ere biologo eta geologoak han ibili gara eta jende bat elkartu zen gure inguruan zebait egin, entzun edo ikusteko asmoz.

Datorren UFU ez da beraz sortuko, ez dugu egitako inongo obligaziorik, ez agindurik; UFU nahi dugulako izango da, urtean zehar egin edo pentsatu ditugun gauzak Larraonako «plazara» eraman nahi ditugulako. Elkarren arteko gauzak bildu, jendea elkartu eta aurrera egin izan da gure lema.

**URTE GUZTIKO EUSKAL
UNIBERTSITATEA
(U.G.E.U.) EGINAZ DOA**

Euskal Unibertsitatea egiten ari gara denon artean, OHO-BBB-UBI-LH eta beste maila guztietan ikastola, lizeo, beste ikastetxe, institutu, irakasle-eskola eta abarretan euska-

raz irakasten eta ikasten ari diren guztiak Euskal Unibertsitatea egiten ari dira.

Unibertsitatean ere kalseak eta praktikak ematen dira euskaraz; tesiak eta tesiak euskaraz aurkezten dira; lexiko teknikoak ere geroz eta landoago dago; textugintzan eta apuntegintzan ere ahaleginak egiten dira.

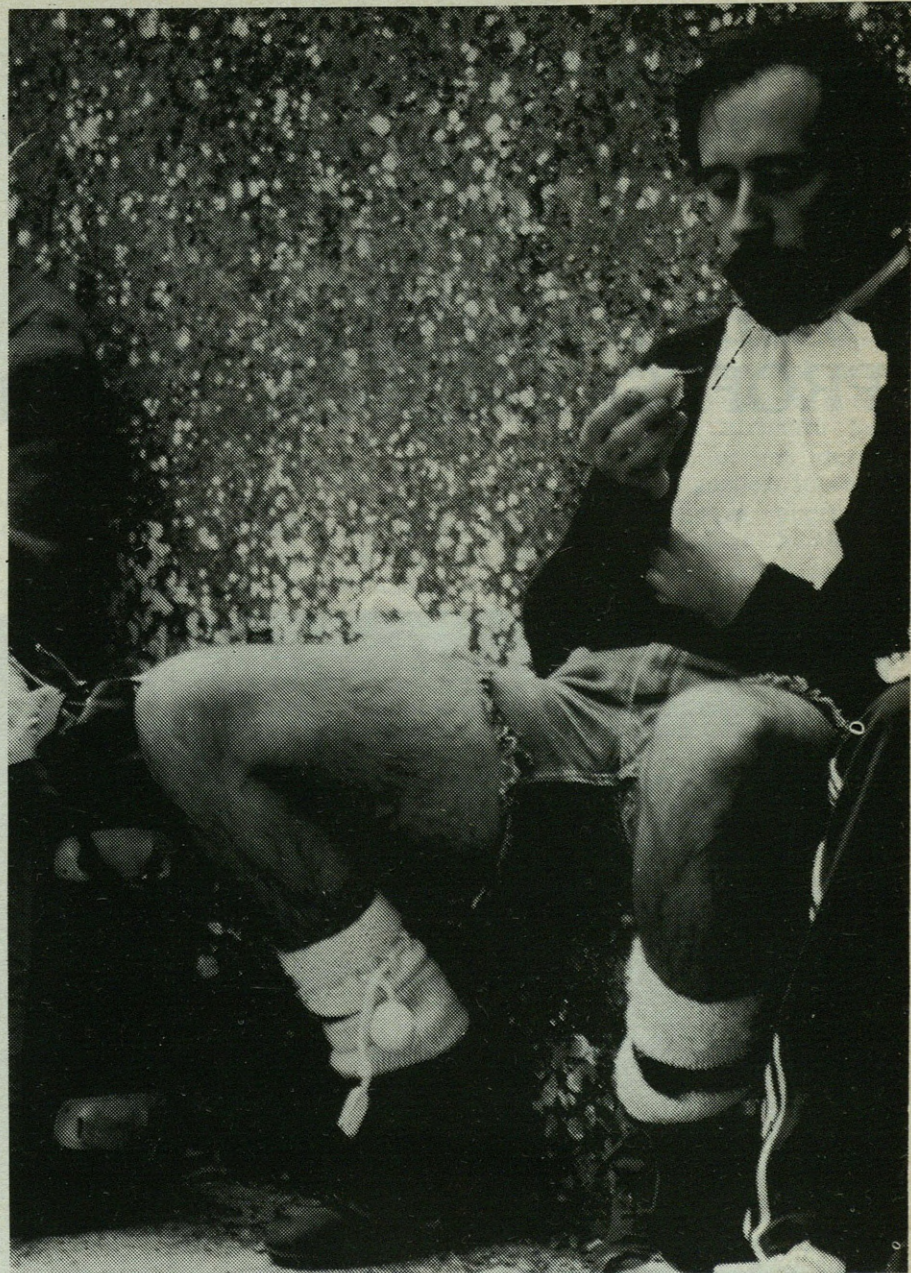
Hitz bitan bada ere, hona U.E.U. hasi zenetik gaurreguhera gertatu den aldaketa: euskarari profesionalki loturiko jendea sortzen ari da gure artean, beren aguneroko lanetan euskara erabili behar dutenak geroz eta gehiago dira.

UEUn badu gertaera honek bere eragina, UEUri zama handi horiek kentzen ari gatzazkio, ez dute UEUn beharrik beren kasa funtzionatzeko. UEUn elkartzen gintuzten arrazoiak aldatu egin dira gaur, zorionez. (Ni biologia eta geologiari buruz ari naiz hitzegiten —agian, Kimika, Fisika eta Matematikan ere horrelako zerbait gertatuko da—; baina beste alor batzuetan egoera arras desberdina izan daiteke, oraindik ez dira beharbada elkartu ere egin alor horretako profesionalak; sail bakoitzekoak ikusi behar du bere egoera).

Zama hauetatik liberatzeak bide eta leku berriak bilatzea dakar eta aitoritu beharrean izango gara, noski, ez garela «Udako Euskal Unibertsitateko» profesional batzu, amateur hutsak garela, ez dakigula geurok ere «zer», «nola», «noiz»... izan behar duen U.E.U.

U.E.U.k, ordea, badu beti mantendu beharko duen zerbait, erakargarritasuna; erakargarritasuna lehen-dabikoz doanarentzat, eta bigarren-goz edo gehiagotan joaten denarentzat.

Eta U.G.E.U.k lan astun batzuetatik arintzen gaituen neurrian U.E.U.k izan lezake, izan behar du erakargarritasun berri bat, berrikuntzei, imajinazioari leku emanez. Gaurregun unibertsitatea eta gizartea une larriaari gara igarotzen, ilusio-faltarena, jakin-min hori sutuko balu UEUk ez luka beste justifikazioen beharrik.

Behar fisiologikoak betetzen UEUko irteerran.

URRIAREN 23AN BIOLOGO, GEOLOGO, IKASLE ETA INGURUKO JENDEAREN BILERA

Zertarako bilera hau? U.G.E.U. eta U.E.U. elkar lotzeko asmoz. Aurtengo kurtso honetan Euskal Unibertsitate baten bideetan egiteko dituen asmoen berri besteoi emateko: «tesina egin nahi du euskaraz (UEUn aurkeztuz); apunteak egiten ari dira; azterketa etno-metereologikoa egin nahi du; nekazaritza tradizionalaren analisia; ikerkuntza fitopatologikoa; gaurreguneko gai biogeo-filosofiko bat landu mintegietan,...». Guztiok

guztioi entzun egingo diegu; agian, norbaitentzat gustagarri izango da besteak aurkeztua eta gustora egingo du lan taldean. Azken batetan U.G.E.U. egiten ari garenok elkar ezagutuko dugu nahiz UEUko hama-bostaldian ez izan.

Bileraren beste agia UEUko hama-bost egun horien ardatza hezurmami-tzen hastea izango da.

Beraz, eta bukatzeko, zerbait egiteko prest dagoen guztia dago bilera honetara deitua, Urriaren 23an, goizeko 10 t'erdietan, Leioako Zientzi Fakultateko Z. EKTr.

M. AIZPURUA

Euskal idazleen Elkarteko lehendakariarekin hizketan

ANJEL LERTXUNDI: «GURE EGOERA PROFESIONALA BIZIATUA DAGO»

Jexux IJURKO

«Ez dago inongo argitale-
txerik idazlearen eskubi-
deak zaindu dituenik»

«Emprimategiei derrigorrez
ordaindu behar zaien beza-
la, idazleei ere neurri be-
rean»

«**ELKARTE PROFESIO-
NALA IZAN NAHI DV**»

ARGIA.- Aipa itzazu la-
bur laburrean Elkartearen
helburuak.

**ANJEL LERTXUN-
DI.-** Euskal Idazleen El-
kartearen lehenbiziko hel-
burua elkarte profesional
bat sortzea litzateke. Elkar-
te profesional batek supo-

satzen duen guztiarekin:
nolabait idazlearen eskubi-
deak zaintzea, eta pertso-
nalki aurrera eraman ezin
daitezkeen gauzak talde be-
zala eramatea, nahiz eta
horren oinarrian bigarren
helburu bat ere badagoen,
hau da, iruditzen zaigu el-
karte bat sortuz gero posi-
bleago dela euskal literatu-
rari bultzada bat edo ema-

tea. Halere, bigarren helbu-
ru hau berez ezin da elkarte
profesional baten barnean
erregistratu, eta hain zuzen
elkatea sortzeko egin zen
azkeneko saioan atzera
bota zuten helburu hori tar-
tean sartzen zelako, eta el-
karte profesional batek es-
kubideak zaintzeaz gain
ezin du beste ezertaz ardu-
ratu.

ARGIA.- Eskubide ho-
rien artean bi eratakoak be-
rezten dira zuen estatutoe-
tan, ekonomikoak eta mora-
lak. Zeintzu lirateke eskubi-
de horiek?

A.L.- Eskubide profe-
sionalak izango lirateke,
hain zuzen ere, legez erre-
glamentatuta dagoen gora-
behera guzti hori jaso ahal

izatea. Eta orduan euskal argialetxeek, beste edozein argialetxe bezalaxe, hartu beharko du kontutan idazleari ordaindu behar zaiola beste estamentu guztiei ordaintzen zaien bezala.

«ASEGURU SOZIALA LORTEKO ERE AUKE-RA EMATEN DU»

ARGIA.- Aseguru kon-
tuak ere tartean izango dira,
ezta?

A.L.- Bai, alderdi hori
ere badago. Elkartean ego-
nez gero, beste edozein el-
karte profesionalean ego-
tean bezala, beste posibili-
tate handiak dituzu. Adibi-
dez idazleen montepioa,
aseguru sozialaren tankera-
koa da, eta urtean lauzpasei
mila pezeta ordainduz gero
aseguru soziala daukazu.
Orduan, idazleak beti libe-
ratzeko eta hortik bizitzeko
izan dituen oztipoak neurri
batetan behintzat baztertu-
rik leudeke. Orduan, posi-
bilitate batzu ere sortzen
ditu eskubide horiek kobrat-
zeaz gain.

ARGIA.- Egile eskubide
horiek zehazturik al daude
zenbatekoak diren?

A.L.- Bai, bere minimoa
ehundik hamarrekkoa da, li-
burutaz ari naiz noski. Or-
duan libirua kaleratzera-
koan zuk eskubidea duzu
saldutakoaren arauera diru
kobiartzeko. Beste trapeo
batzu ere egon daitezke,
hau da, idazle batek
kolpe batez diru freskoa
nahi badu akordio batetara
irits daiteke ehundik sei edo
kobratzeko. Baina, berez,
%10 da gutxienez.

«INOR EZ DITU IDAZ- LEAREN EXKUBIDEAK ZAINDU»

ARGIA.- Beraz, Elkartea
sortu bada, horrek esan nahi
du orain arte eskubide ho-
riek ez direla zainduak izan.
Nola joan da kontu hori
gaur arte?

A.L.- Beno, gai horretaz
nik esan dezaket inongo
matizaziorik egiten hasi
gabe, ez dagoela inongo ar-
gialetxerik idazleraren es-
kubideak zaindu dituenik.

«Gure literatura jende uga-
rrikoa da baina obra labu-
rrekoa»

«Jende asko Ellartean
apuntatu da ez problema
profesionalak dituelako, la-
gunza morala emateko
baizik»

«Normala iruditzen zait
zenbait idazle eszeptiko
egotea eta oraingo ez bin-
kulatzea»

Nik behintzat ez dut ezagu-
tzen argialetxerik idazle
guztiei behar den hori or-
daindu dienik.

ARGIA.- Hala eta guztiz
ere, nolabaiteko aldaketarik
sumatuko zen garai bateta-
ko argialetxeetatik gaur-
koetara, ezta?

A.L.- Nik ez dut aldake-
ta handirik sumatu. Bada-
kit argialetxe batzutan ko-
bratzen dela. Adibidez «El-
kar»ek nahiz «Erein»ek ba-
dakik ordaintzen dutela,
baina horrelakoetan ere ez
da ordaintzen ordaindu be-
har litzatekeen guztia. Hor
fluktuazio batzu badaude,
idazlearen borondatea no-
lakoa den, zein binkulazio
dituen argialetxearekin.
Roilo handiak dira horiek
baina, esate baterako, kon-
trato formalik egiten duen
argialetxerik ez dago. Or-
duan, dena airean geratzen
den gauza bat izaten da.

«POSIBLE DA HASE- RAN KONFIKTOAK EGOTEA»

ARGIA.- Eta argiale-
txeen egoera ikusita, derri-
gorrez ordaindu behar go-
riekin ez al luke kontrako
ondorioz jasoko euskal li-
teraturak, hau da, ez al lita-
teke argialetxeak atzera
botako?

A.L.- Nik uste dut, guzti
hori martxan jarriko litzate-
keen kasuan eta guztiok
egokitzen zaigun diru hori
zorrotz kobratzeko jarriko
ginatekeen kasuan, agian
errezeso gertatuko litzate-
keela. Urte batzutan, hiru
edo bost urtetan gehienez,

posible da konfliktuak ger-
tatzea gure artean gorabe-
hera horiek direla eta. Az-
ken finean, gure arteko zen-
baitzu ere binkulatuta gau-
de argialetxeren batekin.
Baina errezeso hori gerta-
tzen bada ere, nire eritziz
urte gutxieren barru proze-
sua normalizatuko da, eta
orduan guztiok onartuko
dugu liburu baten prozesua
martxan jartzeko garaian
baldintza batzu bete behar
direla, eta horien artean
idazleen eskubide ekonomi-
koak daude.

ARGIA.- Orduan esan
daiteke orain arte idazlea
galera ateratzen dela liburu-
aren merkatuan...

A.L.- Horixe baietz, eta
problema da inprimategiari
ez ordaintzea inori okurrit-
zen ez zaion bezala garaia
iritsiko dela normalizat
joko dena idazleari ordain-
tzea. Dena dela egoera hori
aldatzen errezelo horiek
gertatuko badira ere (eta
nik pentsatzen dut gertatu-
ko direla) uste dut oso den-
bora gutxirako gertatuko
direla. Dena dela, garbi utzi
nahi dut errua ez diedala
argialetxeei botatzen, uste
dut errua denona dela, guz-
tiok biziara gara egoera ho-
rretan bakoitzak bere lekua
ez duelako bete.

«IRAKURLEAK ERE ASUMITU BEHAR DU EGOERA»

ARGIA.- Euskal liburu
batzu berez difizitarioak
izanik, nola egin eskubide
horiek pagatuz argiale-
txeek galera handiagorik
jaso ez dezaten?

A.L.- Hor salneurria
handiago beharko litzate-
ke, garbi dago.

ARGIA.- Beraz, irakur-
leak ordaindu behar luke
tarte hori, ezta?

A.L.- Halere, idazlea or-
daintzeak ez du produktoa
hainbestearino garestitzen.
Larehun pezetako liburua
larehun eta berrogeitama-
rretan jarri beharko zenu-
ke, eta ez da halako dife-
rentzia handirik. Gainera,
uste dut irakurleak asumitu
behar duela egoera hori, eta
bizkarra arrimatu behar
badugu, arrima dezagun
sektore guztiek. Inprimategi
gehienak abertzaleak
dira; orduan handik has
gaitezen bizkarra sartzen.

ARGIA.- Orain arteko
guztia eskubideak zaintze-
ari legokioke. Giroa hobea-
gotez, zerbait al daukazu
pentsatuta?

A.L.- Bai, nire eritzira
badago problema neurri
batetan komunikabideek
bete behar lukeena eta bete
gabe geratzen dena: kultur-
gintza eta literaturaren
munduari buruzko infor-
mazioa, zer publikatzen
den, zer sari dauden, bakoit-
za zertan ari den. Orduan
asmo bat da boletín infor-
matibo bat egitea, euskal li-
teraturari buruz ahalik eta
informaziorik zabalena es-
kainiko lukeen boletín ge-
hienok gehienon berri izan
dezagun.

ARGIA.- Barnekoa izan-
go litzateke edota kalera
ateratzeko asmotan?

A.L.- Ez, berez barne-
koa litzateke, Elkarteko
bazkideentzat bakarrik.

«IDAZLEA DA LUMA ERABILTZEN DUEN GUZTIA»

ARGIA.- Estatutu-
etan aipatzen den beste ideia bat
aldizkariarena da. Horretaz
berririk ba al dago?

A.L.- Beno, badirudi
ideia hori Euskaltzaindian
sortu zela, baina hori bate-
re heldu gabeko ideia bat
da. Nolabait Krutwigek as-
palditik daukan amets bat,
gero ere hor omen dabilta
«Egan» berpiztu nahian,

baina hor ez dago oraingoz inongo erabakirik... Posibilitateak badaude, diru alde-
tik ez litzateke problemarik egongo. Diputazioa prest bait dago laguntzeko, baina guretzat orain larriena eta presarik handiena daukana gauzak martxan jartzea da, Elkartea bera martxan jartzea, eta boletina kalera-
tzea.

ARGIA.- Hor nonbait esana da dagoeneko ehun bat idazle apuntatu dela Elkartean, eta zenbait jenderi inpresio faltsua sortu dio horrek, hau da, «hainbeste idazle egonik, non dago horiek idazten dutena?» Noraino da benetako inpresio hori?

A.L.- Beno, ez dakit nire inpresioa da hemen jende gehiena garela oso obra laburreko jendea. Orduan uste dut gure fenomeno literarioa dela oso jende ugari-
ko fenomeno baina aldi berean oso obra laburrekoa. Ehun bat jende biltzearen fenomeno hortik

dator. Gero ere oso gutxi ezagutzen den jendea bildu da. Gainera iruditzen zait horrelako jende asko ez dela bildu problema profesio-
nalak dituelako, baizik eta bestelako laguntza morala eskaintzeko. Jende gehiena ez da hortik bizi, azta asmorik ere, baina beste era batetako laguntza eskaintzeko litzateke hori.

ARGIA.- Elkartean bildutako artean literaturgileak izango dira alde batetik, bestetik zientzi idazleak, kazetariak, testigileak itzultzaileak gidoilariak... ez al da gehiegizko nahaske-
ta?

A.L.- Beno, hor problema da munduko elkarte guztietan horrela kontent-
platu dagoela, hau da, iza-
lea da luma erabiltzen duen guztia, sorkuntza mailan, zientifikoa edota itzulpe-
nean.

«IDAZLEAK BILTZEKO KANPAINA EGITEN ARI GARA»

ARGIA.- Bai, baina ka-
zetariak adibidez bere elkar-
te profesional propioa dau-
ka...

A.L.- Hori nik uste dut denborarekin iritsi behar duela nolabaiteko sailka-
pen edo berezketaren ba-
tek. Dena dela, hori da ne-
ronek inoiz garbi ikusi ez
dudan problema bat.

ARGIA.- Bukatzeko, nahi genuke piska bat aipa-
tzea zein fetxatan zein gau-
za egin behardituzuen epe
motzean.

A.L.- Lehenengo gauza legalizazioa litzateke. Do-
kumentazio osoa Barne
arazoetarako Ministeritzan
dago eta badirudi dena bu-
rokrazi kontua besterik ez
dela. Hala den neurrian le-
galizazioa gertu daukagu.
Bitartean, ezin dugu pausu
handirik eman. Dena dela,
idazleak biltzeko kanpaina
egiten ari gara, ahalik eta
gehienak inguratu nahi di-
tugu kanpaina honen bitar-
tez. Eta ondoren, legaliza-
tuz gero, hurengo pausua

da apuntatu den jendeare-
kin asanblada bat egin, jun-
ta berria izendatu eta hori
egin bezain laster boletina-
rekin eta kuotekin hasi.

ARGIA.- Erantzun ona
jaso al duzue idazleak biltze-
ko kanpaina horretan?

A.L.- Nik neuk ez dakit.
Badakit Euskaltzaindira bi-
daltzen ari dela, baina egia
esan ez dakit nolakoa izan-
go den. Esan nahi dut ez
dakidala izeneko idazleak
diren apuntatzen ari dire-
nak edota inork ezagutzen
ez dituenak. Jende dexente
apuntatzea ez bait da aski.
Beldur naiz gainera jendea
ez ote den gauzak nola da-
tozen ikustera gelditu, eta
normal samarra iruditzen
zait gainera Elkartea osa-
tzeko aurreko saioak nola
bukatu diren ikusita. Asun-
to honekin hamalau urte
badaramatzagu eta hain-
beste aldiz porrot egin du,
normala irduitzen zait zen-
bait idazle eszeptiko egotea
eta oraingoz ez binkula-
tzea.

ARGIAREN HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

ARGIA
k/Virgen del Carmen 2/g

Ramonenea behea

T: 283399

Donostia-12

IZEN-DEITURAK

helbidea

HERRIA

PROBINTZIA

**KONTU HONETATIK KOBRA EZAZUE NIRE
HARPIDE-SARIA**

BANKU EDO AURREZKI KUTXA

SUKURTSALA

ZENBAKIA

Sinadura:

Wifredo Lam

Irailak 18an edo 17an, ez naiz ondo gogoratzen. Wifredo Lam, pintore surrealista hil zitzaigun, eritasun luze batek eramanik; 1902an sortu zelarik, Caribeko sekretoaren pinto-rea, bere magiaren lekukoa, lekutu zaigu.

1. Ohar biografikoa

Abenduan, 8an, aita txinoa zuelarik eta ama zuribeltza, Cubako Saguary la Granden jaio zitzaigun. La Habanako «Escuela de Bellas Artes-en» hasi zituen bere ikasketak zeintzu jarraitu zituen 1924an Madrilen, eta geroago Barcelonan.

Dirudienez, 1928an, lehen aldiz ikusi zituen Afrikako eskulturak, Gineakoak eta Congoak hain zuzen. 1931ean, bere lehengo emaztea eta beraien semea hil zitzaizkion, birikeriaz eriturik. Espainiako barneko guda zela eta Parisa abiatzen da, errepublikaren alde borrokatu baitzen non Picasso-ren eskutik, Breton, Ernst eta Brauner ezagutu zituen. Picassoren eragipena jasanik, 1940 arte ez da egiazko pintore surrealista bat bihurtzen, urte horretan, Marsellan, Ameriketara zihoan hainbat idazle eta pintore ezagutu baitzuen.

Hurrengo urtean La Habanan agertzen da, Antilletako urrin berdez baitzuen jadadik bere arima aserik eta bere sorterriaren berezagumenak indar kreatiboz bete ziola barnea. Bizikortasuna, bere baitan kokatu zitzaioala eta Caribeko kultura primitiboaren indarra espresatzeko prest sentiko zen, izugarritzko bortxaz balioturik. 1943an, «La Jungla» deritzon artailua pintatzen du, non ardura berri horien bilakuntza agiri baitugu. Breton konturatzen da bide honen balioaz eta bere taldera ekarrazten du gure Lam. 1947an, Haitin egiten du egonaldi bat, eta «Vudu» ezagutuz, aintzinako indar mitologikoak eragozten du berriz, bere lurraldeko fun-

tsezko iturriak jorratuz eta arakatzuz, oso pertsonala den poetika berria sorrerazten beronen ehunetan.

Geroago, beste zenbait bidaiak, sustrai hauek ezabatu zizkion baina beti, gomuta desagerezina balitzaio, bere inspirazioa, bere poetikak, bere iturrietan hartzen du arnasa, betiko gaztetasuna, Freskotasuna agertzen baita bere ekintzan. Caribeko lurrari lotuta, eta bertako jendeak gorderik duen memoriari, Lam-ek hango lurraren berri dakarkigu, bere magia hatzemanezina, zaulia eta sakona, Afrikari zor dion, irudimena eta tradizio amaigabea.

2. Lam gizona eta artelaria

Bizitza eta heriotza bezain garden, Lam-ek unibertsoren erdian jartzen du bere hatzamar tintatua. Zera irrazionalaren aintzindari, oihan basatiaren zuhaitz lehenak ematen dio bere pintzelarako olioia. Lehen erritua, lurrari eta odolari dagokiona. Lehen gizonaren lehen taupada. Aintzineko mitologiari sakratuena dakarkigu bere irudi magikoetan, Lam, ikonoen egile bat dugulako, ikonologia primitiboaren azitia, lur taupadatsua lehen lekuko eta primitibotasunaren mezulari grinatsua. Gizonak, bere baitan eramaten baldin badu lehengo sua, su beharrezkoa eta bizikorra, lehen beldur horren lehen kuttuna?, lehen jinkoa? Bide horri jarraituko bagenio, Lam agertuko litzaiguke mitohorien erakusle eta ikono-sortzaile, forma eman zielako gure lehentasun horiei baina eta hemen datza heltubada beraren interesgarritasun handiena, estetika zehatz eta konkretotatzen; hots: beraren kulturari dagokion estetika baten bidez: Antilletako estetika bat dela medio eta zio.

LAM. SURREALISMO KUBATARRA

Zale erranik, Lam-ek dakarkiguna, opa egiten diguna, zera da: Caribeko gizonaren arima sakona, panteismo magikoa, liluragarria den itsaso hartako jinko eta etsai, munduaren lehen adierazpena. Gizonaren erritualismo primitiboaren irudia. Lurpean aurkituko balitu bezala, beronen izakiak, Frazer eta Levi-Strauss-en eskutik datozkigu, gizon baten —Antillas-ekoa, beldurra eta itxaropena. Robert Lebel-ek dioskunez, «bere artea, pintore iraultzaile baten adibidea dugu, zeinek, ez baitu sinbolismo primitiboa ahantzi».

«Ni, matxino bat nauk», erraiten digu Lam-ek, «zeren eta oro elkartzen den eta sintesi sozialistarraino oro deselkartzen den bidegurutze batetan jaio nauk, eta alfabeto bat sorrerazi diat erreberia hori espresatzeko».

Aime Cesaire, beste poeta Antillanoak, beltza eta komunista baina Frantziako alderdi komunistatik aldegina, jadanik errana zuen: «Bere pintura, erreberiaz beterik zegok».

PICASSO ETA LAM

Gerla amaitzean, Parisa abiatzen da Lam eta Picasso jauna aurkitzen du, nork lagundu eta lanerazi zuen adizkidetasunez beterik, Oscar Dominguez-ek, surrelistei aurkeztu zien arte (Pedro Fiori-ekiko elkarizketa).

(Lam) ...Ene lehen artailuak, Picassok saldu zizkidan. Askok ziren baina ordaina behekoa. Picassok zera erran zidan: Garrantzitsuena, «marchand» ospetsu bati saltzea da, mailako merkatalgoan sartzeko, eta zeukan... Gure topaketa, belaunaldiak mantentzen duen distantzia markatu zegoen, bakoitza, bere sormenaren askatasuna defendatuz eta horren altia izanik... Picaso, kulturazko gizo-

na baino, genio bat zen, eta berez, anarkista uts bat. Basaindarra gordezten zuen, genioaren intuizioz betekirik, zeinek ezin duen deus adierazi baizik eta oro oldartu. Bretonek, nork berehala onartu ninduen, gure topo egite hontan, bi sorburu desberdinen alkarmena ikusten zuen: Picassok, mendebaldeko gizona izango litzateke, eta bere kulturaren ordezkari. Ni aldiz, beste sustrai etnikotik nentorren, espainako kolonia ohia- ren ordezkari izanik... Ni, nihurren sustrai primitibodun gizona, ene burua moldatzen nihardun, baita ene libertatearen jabe egiteko saiatzen, ene historia eta ene herrikoa berhatz- maiten. Bretonek ikusten zuen life- rentzi antropologikoa hor zetzala, hots: bi kulturarekiko liferentzia. Horrentako «Gernika» den gizonaren tragediarekin, justiziaren sinbo- loarekin, guztiz identifikatzen nauk... Bai, Gernika, herriei ukatu zaien just- iziarekiko alkarmena sinbolizatzen du. Picassoren protestarik gogorrena, basatiena, Espaina alhatu baten bo- rroka. Picassok, obra hau bere ba- kardadean sortu zuen, bere bizi inda- rrek eraginik, sofritzen duen herria eta gizona izugarritzki maitatuz. Ein- stein, zientziaren baieztapena dugu, errealtatea, formula hotz batez ertsit- uz; Picassok aldiz beronen instintoa erabiltzen du, bere intuizioa, justizia, errealtatean ezartzeko...

Lam eta garen gizon primitiboa

Lam-ekin, oihan tropikalen deia nabaritzen dugu, aintzineko arautegi sakona, lurraren baitatik iritsiko balitzaigu bezala. Eta hau, bizirik irauteko beharrezkoak zaizkigun beste adinetako iru- diak, berak dakartzkigulako. Le- hen gizonaren aberetasuna gorde- tzen baitugu gizon bakoitzak, gure obsesio guztiakin batera. Gi- zonak, zera sakratuari ematen dion garrantziak, hilobiraino la- guntzen gaitu, mamu ekidinezina bailitzaigu. Sakonean datzan in- dar izugarria, beti berpizten zai- gu, nahiz eta ahantzirik dugun, hainbatetan. Gure barneko intu- zio bizia dugu zein ageriko da noizbait eta beti. Bizirik irauteko behar dugun intuizio delako, ins- tinto bat, arrazoiak, kontrolatu ezin duena, sentitzen den zerbati baina adierazi ezin daitekeena.

Dei diezaiogun sentimendu erli- jiosoa edo sentimendu kosmikoa edo nolanahi: beharrezko zaigu eta ez zaigu abandonatuko seku- la. Lam-ek emaiten diguna senti- mendu horren . ikonografia bat da, sentimendu horren sinbologia bat. Naturari dagokion kulto bat, irrazionalki hilei, arbasoei gorde- tzen diegun kulto bat. Eta Lam-ek bide horretatik garamatza bere poetikarekilat. Jouffroy-ek dios- kun bezala, irudimen prozesu bat, mundua, artailu bat balitz, non dena agerzen ari zaigu, geldigabe- ki.

Jungla

Lam-ek, honela idazten du: «Nik zera aurkeztatzen dut: gizonaren eta lurraren nahaspila edo ikara». Gizo- naren gogoak, bizitzaren experien- tzien ondorio guztiak pairatzen ditu. Irudiek ere bizitzak emandako zau- rietan eta aldaketetan hartzen dute parte. Franzatik iheseginik, Lam, Pierre Loeb eta Benjamin Peretekin, Cuba-ra itzultzen da, eta arra hasten da lanean. Haurtzaroan liluratzen zu- ten landere tropikaletan, eta Afrika- ko kulturaren objetuetan izan zuen kinada; baita ere, magiaren hainbat haborokin, eta sorginkeria, zeren eta, Mantonika Wilson, bere amabitxiak, Cuba-tik irten baino lehenago, azti bat izaten erakusten ari zitzaion. Ge- roago hemazortzi urte iragan zituen European, non Cuban ikusitako iku- rrak, bere sorterrian ikasitakoak, be- rraurkitu zituen, eta beraien balioa, beraien gaurkotasuna ikusi zuen eta irakurri zuen.

Lam-ek Bretonen gutunak hartzen zituen, landareei begiratzen zien, zu- ten botere hipnotikoaren aiduru eta «Jungla» artailua hasi zuen, landa- reen mezuei so. Hilabete gutxitan,

bere lengoaia berria eta pertsonala moldaturik dago. Lengoaia horretan, kultura mundial baten ikurrak, bere tradizioekin, bat egiten dira, koeren- tzia batez eta zuzentasun batez leher- turik.

Lam-en pintura hau, bere jarauntsi guztien oharpenetik sortzen da, «Jun- gla»ren irudi batekin hasita, Gaugin eta Rousseau-ren mineriei erantzun- nik, tropikoaren indar basati guziare- kin. 1943an, New-York-en, izugarriz- ko zalaparta sortarazten du, gerlaren erdian, gerla bezain nahaste-borraz- tetsua baitzen baina edertasun baten jagole. Lam-ek, zeremonia bat bezala moldatu du koadroa, eta Jouffroy-k dioskunez, ageri da, deklarapen bat deoa, edota agiri bat, manifesto bat. Jouffrouy-entzat, «Jungla», Hiruga- rren Munduaren lehen deklarapen plastikoa eta iraultzailea da, kultura guztien alkarpenaren beharraz kon- ziente delako, eta ernetze honen ira- garki profetikoa.

Hainbat iraultza politiko honda- tzen baldin bada, gehien bat gizonen eurek ez baidakite beraien burua al- datzen, «Jungla-ren» iraultzak ezin du porrot egin. Arras finkaturik gel- ditzten da pentsaeraren eremuan, izu- garritzko indarrarekin; iraultzaren i- kurra, gizonen aurrean. «Jungla-k», gizonen arteko kontraesan ezinezko- rik ez dagoela erraiten du eta artailu horren gibleko beste artailuek ber- gauza errepikatzen digute, bere edu- kina handituz eta hedatuz.

Lam-en izakera ezia eta sakona, primitiboa eta isila, baina oso ozena bere baitan berorrek idatzitako oler- kino hauetan darakuskigu:

«Ez da eguno berantegi izanen, ari- maren zatiketarekin urrentzeko, Ibis-en momia.»

Eta ziur bakarrik, Ibis-en momia- ren alde guztiakin.

Jadanik ez den edo izateko itxaro- ten duen guztiarekin, nik, batasun galdua aurkitzen dut, Ibis-en momia.

Ibis-en momia hauta-ezina, gerta- tzen zaidanen zehar.

Ibis-en momia, zeinek nik jakin ahal dudan guztiak, zehazki lagun nazan nahi duen.

Jon SENDAGORTA

«MAILEGUZKO HITZAK»: EXPERIENTZIAREN ALBALAREKIN

Inoiz edo itzultze-lanetan edota lexikografi kontutan ibili izan denak ongi aski ezagutuko du zein nekatsua gertatzen den askotan erdarazko termino bati bere euskarazko kidea aurkitzea. Egia esan, batzutan euskarari dagokionez erabakita behar luketen gauzak erabaki gabe daudelako, eta beseetan auzi bati buruz ezer erabakitzea ezinezkoa delako, eguzkipean algodoia biltzea baino lan gogorragoa izaten da sarritan lexiko-kontutan aritzea. Zailtasun horiek areagotuak izaten dira lexiko teknikoari gagozkionean. Eta hori da, hain zuzen, UZEIren eremua, eta zailtasun horiek dira neurri handi batetan argitaratu dutena erbaki eta argitaratzera behartu dutenak.

Kaleratu duten liburu hau maileguzko hitzei buruz ari da, hau da, beste hizkuntzetatik hartutako hitzei buruz. Beste hizkuntzetatik jasotako hitz horisi zer nolako tratamendua eman. ahoskatzeko nahiz papersan transkribatzeko, horixe dugu orrialdeotan zehar UZEIkoek konpondu nahi izan duten auzia.

Korapilo mordo hori nolabait argitu nahiean bilek eginez hasi omen ziren UZEIkoak 1978ko Gabonak inguruan, eta bertara nahiz kanpoko lankideen artean izandako solas eta eztabaida haietatik osten bat atera zen, haiz zuzen ere orain —zuzenduta eta handiagotuta— liburu txukun baten bidez eskuratzeko aukeran ematen zaigu-

na. Hasteko, beraz, mila esker besteongan pentsatzea gatik.

Lan honi zer zaion inportantzia bistan dago nire ustez. Bere premia ez dut uste inork dudatan jarriko duenik, eta bere fidagarritasunari dagokionez, ezin izango dugu esan arazoa konponduta dagoenik, baina bai erain arte arrisku handiz bete gabe zegoen hutsune bat neurri batetan beti egin dela, eta bazela garaia. Seriotasunez egindako lana da gainera gaurkoan askaintzen zaiguna, eta horri zor zaion begiruneaz gain, uste dut «Maileguzko hitzak» material hau horretan dabilen kristo guztiak derrigorrez erabili beharreko abiapuntua dela. Eta hori bi arrazoinengatik: bat gai honi buruz ikuspegi orokor eta bateratu batez

UZEI

MAILEGUZKO HITZAK

ebakera eta idazkera

lehen aldiz zerbait gozpuztu duen bakarra liburu hau xe dugulako, eta bestea UZEIn erabakitako milaka hitzek abalantzen dutelako. Zeren gauza bat da laborategi batetan mamitutako teoria bat, eta beste bat teoria horrek ibilaldiko kilometroekin sufritzen duen desgastea. Eta hori behintzat, ezingo zaie sekula santan UZEIkoei ukatu: kilometroak ibiltzearen poderioz ikasi dute ahalik eta bide zuzenena hartzen.

Dena dela, lexikologi lanek hamaika arazo gehiago sortzen ditu liburu honek ikutzen dituenaz gain; hitzelkarketak, eratorpena, lexiko-sorkuntzarako beste bideak, etabar. Horietaz ere, jakina, buruhauste dexte izan dutuzte UZEIkoek, eta Gabon haietako bileretan ere ikutuak eta az-

tertuak izan ziren. Oraingoan aurkeztzen dudan liburu honetan bertan agindu egiten zaigu gai horietaz ere txostenak prestatzen ari direla, eta bere mementuan argitaratuak izango direla. Abiatu berriko bide hone-tatik, beraz, badago esperantzarako arrazoinik, eta agindu horiek egia noiz bilaketuko ote diren zain gaude beraz.

Hala eta guziz ere, argitarapen honek badauka alde beltzik (nonbait izan behar gaixoak!): zabaldun-dea hain zuzen. Zuen ohizko liburudendara baldin bazoazte «Maileguzko hitzak» liburuaren bila, dudarik ez egin aurpegi arraroa jarri eta bere existentzia ukatu egingo dizutela dendariak. Zuek ez egin kasurik, egon badagoelako. Gertatzen da diru-problematik edo, ezin izan dutela liburudendetara banatu eta UZEIn bertan erosi beharra dagoela nahitanahiez. Dena dela, edozein euskaltzalek jakingo duenez, Donostiako Esterlinas kalean dauzkate bulegoak UZEIkoek, 7. zenbakian, eta bertara idatziz gero gustora bidaliko dizute ale bat etxera. Bestela, telefonoz deitzerik ere badago: (943) 429838.

Egia esan, liburua kaleratu zutela jakin nuenean, joyadenda batetara joan nintzen aurrenik, baina han esan zidaten ez zeukatela, 600 pezeta baino ez zituela balio eta merkaegi zela horrelako denda batetan saltzeko. Gutun bat bidali nuen «UZEI. Esterlines 7. Donostia» ipinita, eta diruaren truke liburu pertxenta hau bidali zidaten. Zuek ere ez izan tontoak, eta lehenbailehen egin eza-zue nik bezala.

Jexux IJURKO

GRAMATIKOZ ETA PREDIKADOREZ BETETA GAUDE

ANJEL ZELAIETA:
«EUSKAL LITERA-
TURA GRAMATI-
KOZ ETA PEDIKA-
RIZ BETETA
DAGO»

I.: Zelan ekin zenion eus-
kara ikasteari?

E.: Psikiatrek esango lu-
keten legez, sublimazio-
modu bat izan zelakoan
nago: andereño baten bi be-
giez enamoratu ordez, eus-
karaz maitemindu nintzen.
Eta, gaiztoago dena, nire
amorioskatzearen arrazoia,
«errukia» izan nuen; euska-
ra zorigaiztoan ikusirik,
—Arrese Beitiaren ama eus-
kara hori—, jagon egin be-
har nuela otu zitzaidan, eta,
horretara, hasi nintzen era-
bilten, ikasten eta, ausarta-
go dena, idazten.

Nire bihozkada honen
berri izan zuen aitona-osaba
batek —zehir hitzak zuhur
hitzak!— ohar ere egin zi-
dan:

— Itxi egizu ahalegin
hori, ez dizu ezertarako ere
serbituko eta!

Ateraldi honek min min-
bera egin zidan, eta, bat ba-
tera, bota nion:

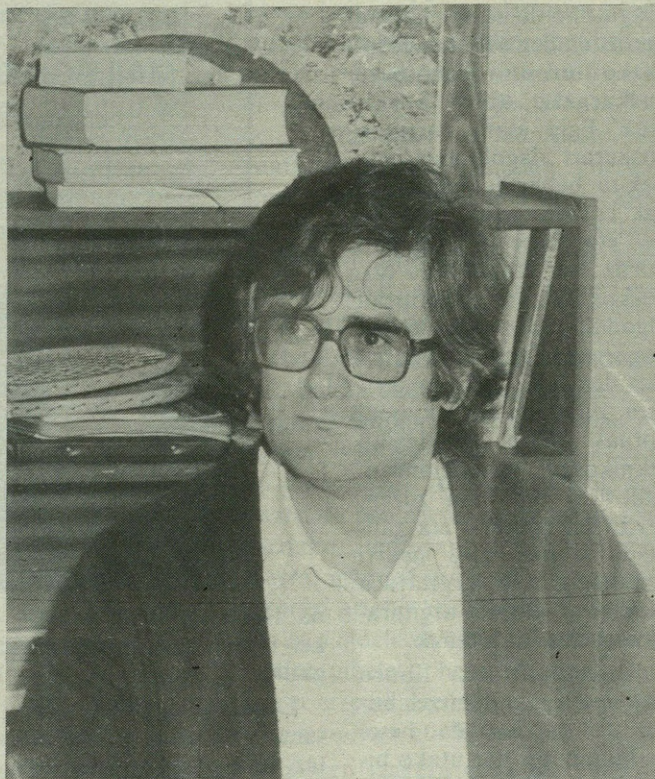
— Zeuk zeure emazteari
diozun sentimenduak ere,
ez du ezertarako balio!

«JAKINEN BIDEZ
EXISTETZIALIST -
MARXISTAX BI-
HURTU GINEN»

I.: Zein izan ziren zure le-
hen ihardunak?

E.: Bueno, geroago, egia
esan, amorio hori arrazoi-
tsuago egin nuelakoan
nago, paradoxikoa baldin
bada ere. Geroago, diot,
hor 60. garren urte ingu-
ruan, existentzialist-marxis-
t-zale bihurtu ginen guztiz.
Honen errudunak, Aran-
tzazu-ko Ama Birjina-ren
Errodrigotxo-kumeen
aparteko seme bat izan zen:
**Jakin, euskal gazteriaren al-
dizkaria.** Hementxe ikasi
nuelakoa daukat, euskaraz
baina zerbait komunikatu
behar nuela, edo linguistek
esan bezala, hizkuntzaren
funtzio errepresentatiboa
erabili behar nuela, eta es
metalinguistikoa-amurusa
soil-soilik.

Garai hartan, Bilbo-ko
Diozesis-ko klero-agintari-
ak, apaizgoan onartu nin-
duenean, destinoa emoke-
ran, abertzale sentimen-
duak agertzen nituela eta
zeharo desbideratu ez nen-
din, edota **kontrarioak** neu-
tralizatu nintzan, **errabal**
edo suborbio batera bidali
ninduten: Bilbo hegaleko
Etxebarri-ko San Antonio-

ra. Hemendik, artikuluxka
batzuek bidaltzen nituen
Zeruko Argia-ra, non, or-
duko aita kaputxinoek, bi
dimensiozko magnanimi-
daderik handienaz —argita-
ratzeko onartzeaz, inoiz so-
sik ez eskerrik ez emanez—
publikatu zituzten. Garai
haietan, L. Bloy/Marx-ez
kutsaturik nengoen.

«ANAITASUNA-N
ASTO-LANA EGI-
TEN GENUEN»

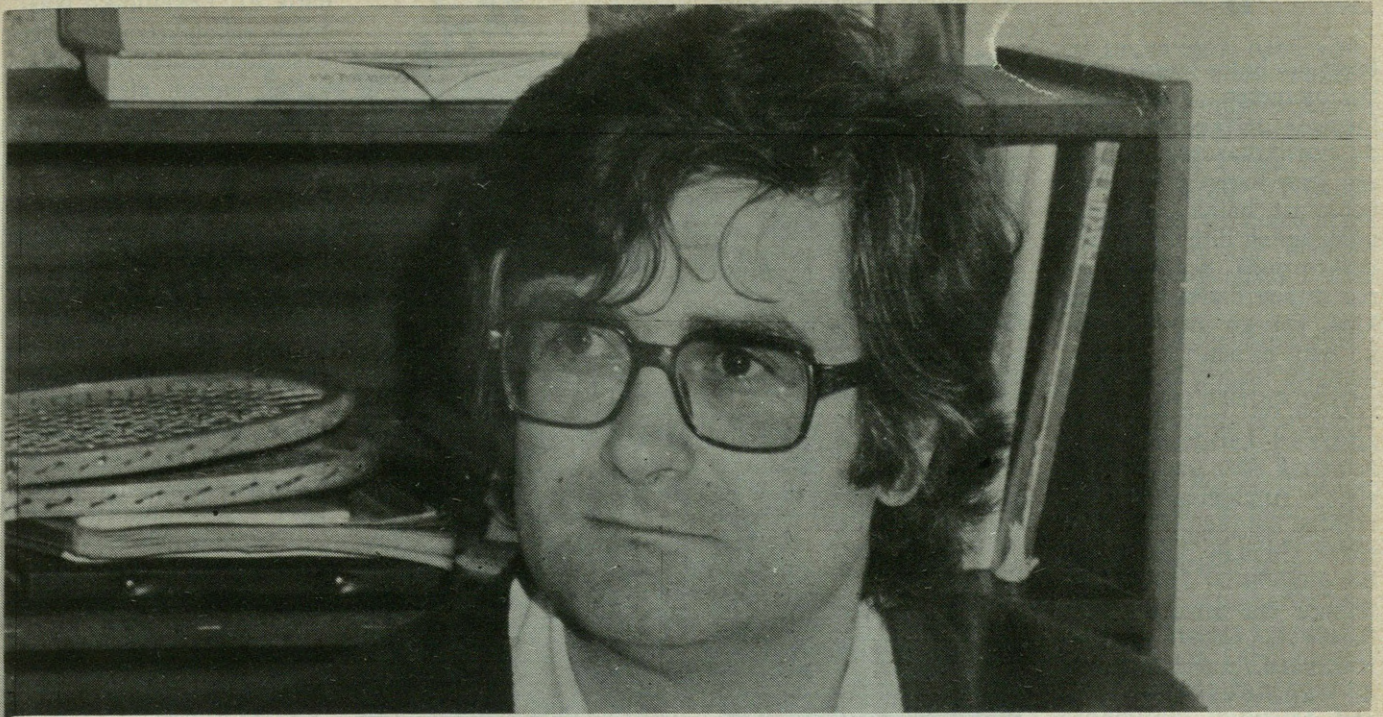
I.: Eta noiz hasi zinen
Anaitasuna-n lanean?

E.: Patuak, tropak zu-
hurkiago gidatu zituela,

kontatzen du Jenofonte-k
bere **Anabasis**-ean. Antzeko
zerbait gertatu zitzaidan
niri ere: behin, Retolaza
jaunarekin —**Kili-kili**-koa-
rekin—, topo egin nuen Bil-
bo Zaharrean eta esan zi-
dan:

— Bihar, Pelota kalean,
Anaitasuna-ri joera eta in-
dar berria emateko batzar
bat daukagu... zergatik ez
zatoz?

Eta joan nintzen. Han ze-
goen bildurik garai hartako
gazteriaren loria eta kara-
belina! Buru-gisa, S. Zubi-
ri, eta erredaktore-buru I.
Berriatua zena. Ugazaba-

ren planta hartu nion hari, eta honi zuzentzailearena. Falta zen eta etorri behar zukeen jendearen berri ere eman zen, eta Juanjo Puxana —Euskal Lege Biltzarreko Lehendakaria orain— izena ematean, A. Ugarte-buru jaunak —Milloi-ko ota-adarrak ekarri balitu bezala—, «horrek ez du gaurko gazteriaz harremanik» esanez, gaitzetsi zuen.

Zuzendari berria hautatu behar dela eta, Jesus Naberran Naberran-ek nire izena aipatu zuen, segurasko Zeru-ko Argia-n publikatzen nituen artikuluek, solbentzia hori ematen zidatela pentsatuz.

I. Zelan gogoratzen duzu Anaitasuna-ko lanaldia?

E.: Nik, eta nire emazteak —orduan ezkongaiak— mando-lana egiten genuen: propaganda, suskripzioak, kobraketak, mekanografia... Eta guk hori egiten genuelarik, Puxana eta bere talentuko gazteek, ez zuten «gazteekin harremanik»: ikasketak egiten ari ziren, «comme il faut!». Asto-lan hau gogoratzen dudanez, ezin dut maldezio tipitxo bat bota besterik egin, batez ere ene emaztea, kaballerearekin kalean paseatzeko doaiez Jainkoak hor-

nitua, des-norabideturik ikusten dudanean.

I.: Eta literaturaz noiz arduratu zara?

E.: Arduratu, neurrik apalenean behinik behin, nahiko txikit. Baina literatura zer denez kargutzen, oraindik oraintsu hasi naiz: filologia bukatu eta literatura irakurten-azaltzen nabilenetik, apurka-apurka ba dihardut zerbait jakiten.

«EUSKAL LITERATURA: GRAMATIKOZ ETA PREDIKADIREZ BETETA»

I.: Eta literatura sortzen?

E.: Behinola M. Zaratek esan zidan, literatura idatzi egin behar nuela. Ez genuen luzaroan berbarik egin, baina bai zertaz ihardun behar nukeen konturatzeko aina. Inoiz egin ere egin dut. Baina zail ikusten dut: neke handiz idazten dut, ahul sentitzen naiz, ez dut indarririk.

I.: Nola ikusten duzu euskal literatura?

E.: Gramatikoz plagaturik!

I.: Ezer besterik?

E.: Bai, predikadorez aseta.

I.: Gehiagorik?

E.: Bilustu-zalez beterik.

I.: Nola ikusten duzu J. Sarrionaindia-ren poemagintza?

E.: Joseba Sarrionaindia-k, ber-berak dioenez, **literaturaren literatura** egin du, eta ba dirudi horixe dela bide bakarra. Joseba-ren poema bakoitza, experimentu bat da. Sariztatu zuten gauez, entzun izan nion mahaiko bati, Sarriok ez zuela ezer berririk. «Nihil novum sub sole», dio Liburu Santuak, eta Jiankoak inspiratua da! Garbi dago Joseba-k ez duela ezer berririk esan nahi, ez baita posible horrelakorik; eta sortu nahi dituenak **ontzi** berriak dira, eta hori fonetika historikoa, fonologia, lexikografia-lexikologia, sintaxia sakonkiro ikasi dituenaren airearekin egiten du. Esan, **marionetak marionetetzat** idatzi dituela dio, baina, egitan, **literaturaren literatura** **literatur-zaleentzat** egiten ari da. Maite dut.

«EUSKAL LITERATURA KLASIKOA EZ DA EXISTITZEN»

I.: Eta zelan ikusten duzu literatura klasikoa?

E.: Oso errez: ez da exis-

titzen! Herri-literatura edo ahozko literatura albo batera utziz, euskal literatura deituan salbagarri gutxi dago. Zerbait «plazer hartzeko» —Detxepare-ren hitzez esateko— irakurtzen bada, ez da errez izango: **Peru Abarca** eta **Acto de Nochebuena**, behar bada. Moguel-ek eta Barrutia-k **funtzio poetikoa jokatu nahi** izan zuten eta, neurriren batean behintzat, lortu ere bai. **Pastoralak**, oster, idatzirik behintzat gutxi eza gutzen ditugu. Nik **Kaniko eta beltxitina** «trajedia» irakurri izan dut: errepresentaturik, «ikustekoa» izango da, baina «irakurria» —literatura—, ez da bertsolari herritar mailatik igoten. Eta bertsolaritza literatura bada, arbitrariedadez hori uste delako da, baina bertsolaritza ezer izatekotan, ahozko-literatura (sub-generoa) da, eta ez literatura (littera).

I.: Eta zer diozu gainetikoaz?

E.: Gainetiko euskal literatura deitu horren balio guztia, liguistikoa da, eta linguistetzat, gainera, janari gozo eta mardul. Edonola ere, ba dirudi literaturara bera ere era diakroniko batez ulertu behar dela.

Beste era batez esanik, Prai Bartolomeren «dantza-in-formea» delako horrek ez du poetikotasunik, edo ez zen izan haren nahia hori behintzat, baina karmelita-noak egiten dituen saraoen deskripzioak, begiradei buruz dituen digresioak... jakina, gaurko mentalidadeko bati, ni neuri gehintzat, irribarre samur bat sorterazen dit: izan ere, nola zekizkien karmeldar hark, zelakoak ziren gau-pasa-giroak? Analogiaz? Ate-zerrailtik, ostondurik, begiratuaz? Umetan ikusitakoak ber-gogoratuz? Laikoz dis-frasatu eta sarturik? Zein batera zein bestetara frailea irudikatu, xartmangarria da kixote-karmilitarren ekinaldia.

I.: Literatur-zale izateaz gainera, zuk euskararen koordinakuntza-lana ere egiten duzu Lauro-n...

E.: Hori da oraingo zamari-lana, bai.

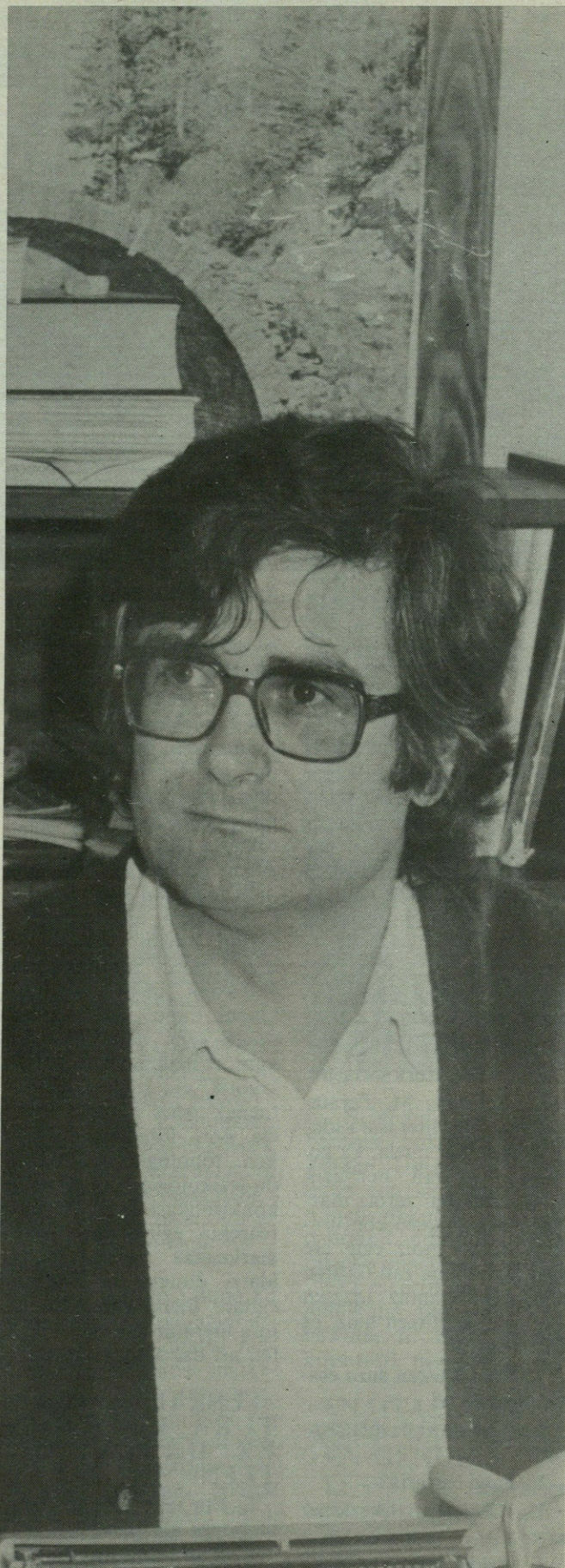
«TXIKITAN TOKIAN TOKIKO EUSKA ERAKOTSI BEHAR DA»

I.: Zelan ikusten duzu euskara-ikaste hori?

E.: Talde bi ditugu. Bata, euskaldun-zaharra da. Hauen arazoa, normala da: alfabetatu egiten dira eta kito! Besteena, anormalagoa da: ama hizkuntza Utzi, berria hartu, ikasi eta erabili egin behar dute. Anormaltzat ikusten dut, normalean ez baitute horren beharrik.

Ikastola-barruan, edonola ere, euskara idatziaren ikastea, maila dexente bateraino heltzen da, edota maila dexente batera altza genezake —gauzak ondo eta artez planteatzen badira—. Baina euskara mintzatua-ren arazoa askoz ere zailago ikusten dut, ez baita gauza bera hizkuntza jakitea eta mintzatzea.

I.: Eta «zaharrak» aipatu dituzunez gero, nola irakatsi hauei?

E.: Tokian tokikoa, du-darik ez! Lekeitio-ko ikas-tolan, eskolaurrean dauden euskaldun zaharrek ez dute zertan entzun dizkiot, ile, utzi, gut etabar, deusodaz, ule, itxi eta gitxi ... ordez. Eta horrelako hori dagien maisu-maistra batek, des-piste astun bat pairatzen du, eta pairaerazten, eta be-har diren azalpenak eman arren, horrelako horretan segitzen duen maisu-maistrari, soldata kenduko nio-ke. Idazten eta irakurtzen hastean, ostera, piskana piskana, eta sistematikoki, baturantz eramango nituz-ke.

«TELEBISTAK EZ DU EUSKARARIK ERAKUTSIKO»

I.: Eta nola ikusten duzu euskararen «asturua»?

E.: Iluna. Eta arazoa da, euskara mintzatuaren lar-rialdia ez datorrela ikasto-larik-ezagatik, magisterio eskoletan euskal filologia-rik ez egotetik, edo uniber-tsitatean euskal disziplina-rik ez eukiteagatik... gene-razio batek —guraso-ama batzuek kasurako— euskara «ixten» dutelako baizik. Hortxe dago etena eta ez dago eten horrentzat San Juan gaurik!

I.: Eta euskal telebista?

E.: Kia! Hori' zenbait ofiziorokorentzat bizibidea besterik ez da izango. Ez politikarik, ez kulturarik, ez teologiarik irakatsi ez duen mamala horrek, ez uste euskararik irakatsiko duenik: telebisioa ikusi egi-ten da eta ez entzun!

I.: Zein da, beraz, mira-ria?

E.: Umetatik dakitenek ez uztea! (Jesus Naberan Naberan ere, —zuhurtzia-ren talentuz Jainko Altuak jantzi duena bera—, kontu-ratu izan da honetaz: eus-kaldun zaharrak alfabetiza-tzea errentagarriago da, euskaldun berrien interes konposatua baino, hizkun-tzaren zeregin nagusia usa-rio baita, eta ez publizita-rioia.)

Julian MIÑAMBES

gorputzak ahal duen bitartean

Fernando Truebaren azken pelikula ikusteko aukera izan genuen Donostiako XXX. Zinemaldian orain dela gutxi. Denok gogoratzen dugu zuzendari honen lehen pelikula **Opera Prima**. Jakina denez txunditurik eta admiraturik utzi zuen jende guztia komedia honek zeren alde batetik takila-exito haundia lortu zuen eta bestetik kritiko guztien iritziak alde gertatu bait ziren, beste gauza bat ahaztu gabe, Oscar Ladoirek, lehen protagonistak, interpretarik onenari ematen zaion Beneziaiko lehen saria eskuratu zuela.

Pelikula horren exitoagatik izan dira posible beste bi pelikula gutxienez: **A contratiempo**, Oscar Ladoirena (kasu honetan protagonista eta direktore funtzioetan batera) eta Fernando Truebaren azkeneko hau ere: **Mientras el cuerpo aguante**.

Masiboki estrenatu baino lehen hasi dira polemikak. Kritiko batzuen ustez pelikula ez dago gaizki baina hartu duen gaia harturik

gehiagi luzatu nahi izan dutela iruditzen zaie. Filmaren hari guztia zera da, Chicho Sánchez Ferlosio pertsonaiaren aurkezpen biografiko bat edo. Kritiko gogorrenen ustez Chichoren pertsonaiak ez du korto bat, laburmetraia bat, egiteko besterik ematen. Ez gaude oso ados eta modu zeharo inpresionista batean guri aski gustatu zitzaigula esan behar dugu, pertsonaiaren tratamendu biografikoa ez dagoela modu klasiko eta aspergarrian eginda.

Chicho Sánchez Ferlosio (edo Txitxo jarriko genuke broma tipografiko bat egin izango bagenio) pertsona exzentriko bat da, bitxia, aberatsa izakera aldetik, kasi eskale bat pertsona batzuen iritzi eta kaleko kantaria profesioz. Honen kantak aspalditik dira aski eza-gunak Madrid aldean, hemen horrela ez izanarren. Espainiako PC-en militatu ondoren ez du sekula beste militantziarik ezagutuko geroago bizitza anarko batetara pasatuz. Gaur egun

horrela bizi da Mallorcan, lasai, bere kanabis landareekin eta guzti (bueno, berak kalamua zela zioen. Baina bere apelidua eza-gunak egiten baldin bazaizkigu bere anaiagatik da, Rafael Sánchez Ferlosio nobelista (idatzitako bi nobelengatik famatua, **Alfanhui**, eta **El Jarama**).

Gauza jakina denez Ladoire eta Trueba kupela bereko sagardo dira biak eta Truebaren azken pelikula honetan Chicho mamia eta gaia baldin bada, Ladoireren pelikulan ere Chichoren laguntza aurkitzen genuen halaber, «A contratiempo» abestia kantatzen bait zuen hartan. Ez da, dirudenez, hemen bukatuko kolaborazioa, hurrengo filmetan jarraituko bait du, Chichok periodistei iragaritzen zenez.

Pelikula ez da aspergarria egiten, gure ustez, baina non ote dago horren arrazoi (arrazoi zeharo subjetiboa agian). Egia da alde batetik (baina ez zeharo) pertsona bat kamara baten aurrean jarri dutela egileek, pertsonaia besterik gabe hitzegiten hasteko, baina hori bezain egia da kamara aurrean jarri baino lehen, somatzen denez, ondo prestatuta zeudela anekdotak, eta ondo aukeratuak ere. Agian behin baino gehiagotan filmatuko ziren eszena batzu, nahiz eta momentu guztietan denak freskotatsun haundiz agertu. Kamara aurreko ezarpen hauek sail diferenteetan jar daitezke: 1. kantak, 2. anekdota soilak, 3. jolasak eta elementu ludikoak, 4. zientziagaiak edo, 5. etika eta estetika gaiak, 6. politika (sei aldiz egon da Chicho kartzelan, Espainiakoetan eta Europako batzuetan ere, guzti hauei buruz iritziak ematen ditu).

Direktorearen papera horretan zegoen, anekdo-

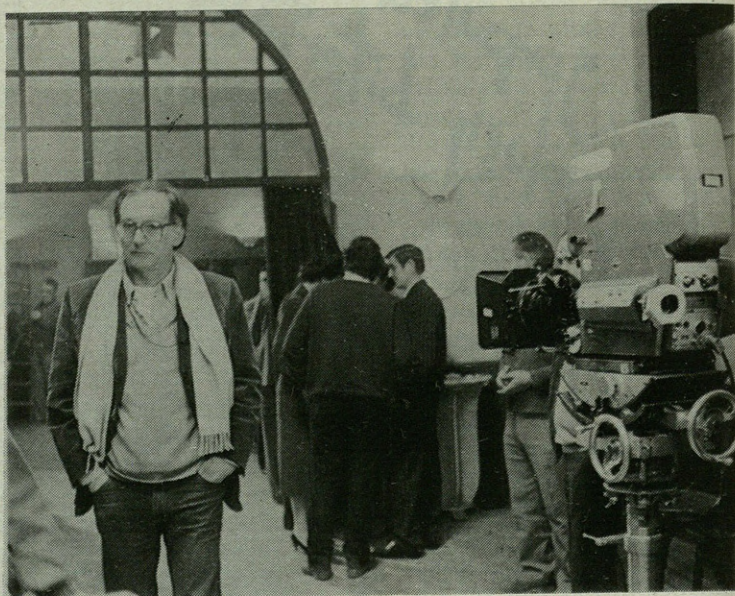
tak orden egoki batean presentatzean, ondo aukeratzean, freskotatsuna kaptatzean. Freskotatsuna bazegoen **Opera Prima** hartan ere eta berdin Fernando Colomoren **La mano negra** pelikula onean, zeinean Trueba «ko-gionista» izan bait zen.

Beraz, Chichoren interbentzio ondo bereiztuak modu egoki batetan moldatzen ditu **Mientras el cuerpo aguante** pelikulak zeren Chichoren interbentzio horiek pelikula normal baten sekuentzia diferenteen papera egiten bait dute.

Gainera, Chichoren pertsonaia naturala katxondoa da berez eta katxondoago egiten da momentu batetan Francoren ministro batzuen kontrako kanta famatu bat abesten duenean zeren ez da ahaztu behar bere aita, Rafael Sánchez Mazas, Real Academia Española-ko kidea eta nobelista izatez aparte (gogoratu «Pequeñas memorias de Tarín», «La vida nueva de Pedrito de Andia» eta «Lances de boda») Francoren ministroa izan zela (hori bai, karterarik gabekoa; gainera ministro-kontseilu batera ere joan ez zen Francoren ministro bakarra izan zela uste dugu; Franco, zeharo haserre haren poltrona beti beti hutsik zegoela ikustean asper eginda eta xuabe baina sendo «mesedez, kendu ezazue butaka hori hortik eta ez jarri sekula berriz ere» esan zuen azkenik; G. Moránen azken liburuan irakur dezakezue anekdota).

Gaizki gogoratzen ez badut «Nuevas Realizaciones» deritzan etxe diskografikoak (**New Order** eta **Joy Division** taldeen diskoak esaterako ateratzen ari den berbera) aterako du pelikula honen «banda sonora» filman agertzen diren Chicho eta bere lagunaren kantak guztiekin.

Mikel HERNANDEZ

KANTITATEAK KALITATEA GAINDITZEN DUENEAN

Ene ustez, aurtengo Donostiako Zinemaldiaren erru handienetarikoa bat, izan duen pretensioa izan da. «A» maila berreskuratzeko lana, gonbidatuei jai giro bat eskeintzeko nahia eta Komiteak Produktugile eta Banatzaile etxeekin dituen konpromisuak, hori dena uler dezaket, baina ez 260 filme eskeintzeagatik, Zinemaldia hobea dela pentsatzea edo sinestea. Ofiziala, Omenaldiak, Fassbinder, Torre Nilsson eta Rosselliniri buruzko zikloak, Terrorea, Ekialdeko atea, Beste Bidea, Espainiako zinema 50. hamarkadan, Oraingo espainol zinema, Donostia zinemaren, Bideoaldia eta Egile Berrien zikloa ziklo gehiegi izan dira, are gehiago bakoitzean kalitate minimo bat eskeini ez digutenean.

Eta honek badu bere garrantzia, pentsatzen badugu prolemaren arrazoina ez dagoela gaur produzitzen den zinema moetan, ikus tarazten digutenean baizik. Alemanian, Japonen, Afrikan, Hego Amerikan, zenbait aberri sozialistatan egiten den zinema ez zaigu iristen, tantoka ez bada. Multinazionalen zinema gure zinematokiak batetzen dituen delat aitoritza topiko bat bihurtu da. Hortik, jendea zinema arina, erraza, intraszendental baka rrik gustatzen zaiola esatera orratzulo bat besterik ez dago.

Ezagutzen ez dugun zinema hori ikusteko ez bagara zinemaldiaz baliatzen jai dugu. Gehiago ordainduz, hemendik hilabete batetara

ikus ahal izango ditugun filmeak bakarrik ikusten baditugu, aukera hori ia betirako galduko dugu. Egia da ere, Komitea gutxi arduratzen dela zinema ezezagun horretaz, filmeak subtulorik gabe edo ingelesez hartuaz; baina interesgarriak baldin badira, beste zikloetan sar ditzatela eska diezaiokegu Komiteari. Askotan, kalitate minimo bat betetzen ez duten filme batzuk ikusi ondoren, jendea gehiago ikusteko gogoak kentzen zaizkio, eta honen ondorioz, denok segurutik jokatu nahi dugunez, kritikoek ondo jartzen dituzten filme horietara mugatzen gara.

Alde horretatik aurtengo Zinemaldiak ez du jendeak espero zuena bete. Gutxi izan dira ikusi ditugun filme interesgarriak, bai ofi-

zialean eta baita ere Zinegile berrien zikloan, aukeratzeko kriterioa ez baita oso sakona izan. Hala ere, gure zalantzak ditugu datorren urtean Gasca Jaunak berriro ez duen bide horretatik jarraituko.

AUSTRALIAKO ZINEMA.

Filmeekin hasiaz, ale honetan, bere herriko zinemaren adierazgarri jator bat izan daitekeen «Heathcave» filmea aipatu nahi dut. Beste filme asko beste kronika batetarako utziko dugu, horien estreinaldia gertu bait dago.

Australiako zinema toki bat lortzen ari da azken urteetan zinemaren historian. Hain gutxi ezagutzen den zinema hori zazpi aldiz Es-

painiako neurriak dituen irla horren egoeraren agerpen bat da. Australiak 16 miloi biztanle besterik ez ditu, hots, Espainiako populazioaren erdia, gutxi gora behera. Commonwealth-eko bazkide, Ingalaterrako kolonia zehar, aberri honen babesean egon da beti.

Hau dela eta, garbi dago hango kultura ia erabat europartua dagoela. Ezagutzen diren australiar filmek («Break of day»-Ken Hannam; «Mad Max»-G. Miller; «Caddie»-D. Crombie, e.a.) zinemaldietan ikusi ahal izan ditugu gehienbat.

Peter Weir-en «Gallipoli» eta G. Miller-en «Mad Max II-El guerrero de la carretera» dira gure pantailetan ikusi ditugun azken filme australiarrak.

Turkiako penintsula batetatik hartzen du izena lehenengoak, Munduko Lehen Gerlan elkartuek (alia-tuek) han bertan Dardanelos-ko gudaldiari hasiera eman bait zioten, Mediterraneo eta Beltza Itsasoak elkartzeko asmoz.. Filme

interesgarri honen gailurra eta izateko arrazoina han gertatu zen hilketa izan da.

Bigarreanean, «Mad Max»-ek izan zuen harrera ikusirik, honen jarraipena izan nahi duen hau egiteko, medio gehiagorekin kontatu izan du D. Miller-ek, baina hala ere ez du lehenengo filmearen kalitatea lortu, alde batetik konnotazio afektiboko guztiak erabat desagertu direlako honetan, eta bestetik ekintza indarkeria bihurtu inportantea horren estetika lortzea izango balitz bezale.

HEATHWAVE.- Phillip Noyce.

Aurtengo Zinemaldian ikusi ditugun filmeen artean, badira beren gaia nolazbait salaketan zentratu dutenak, bakoitzaren erregistroa ezberdina izan arren. Hala nola, «El cangrejo», «The man with the Deadly Lens», «Giro City», eta australiar filme hau.

Badirudi halaber, filme hauen gaia ikusirik, gure mugetatik kanpo dauden zenbait prentsabide nahiko

maneiatazalea dela, egoera konkretu batetaz baliatuz, espektakulu gisa eskeintzen digulako (bahikuntza bat «Grog»-en edo suizidio batzuk R. Brooks-en filmean). Beste batzuetan, ordea, «Giro City»-ren kasoa alegia, politikaren iruzurrak desestatzeko asmo zintzo bat azaltzen da, era berean sistema «demokrati-koen» mugak agertuz.

P. Noyce-ren «Heathwave» filmea hirigintza munduko salaketan zentratzen da, kapitalaren interesak defenditzeko, komunitatearen interesa eta pertsonen bizitzaren gainetik pasatzeko prest dauden egiturak kritikatu.

Filmean zehar, thriller baten tratamenduaz, auzo elkarte baten burruka ikus dezakegu, inmobiliaria batek, bere projektua aurrera eramateko, etxeko bizilagun guztiak bertatik bidali nahi bait ditu. Bestalde, inkinadorearengan kontzientziakuntza prozesu bat gertatzen da, bere nagusien ekuetan, bai bere eta baita bere projektua ere, instrumentu bat besterik ez direla

izan konturatzen delako.

P. Noyce-ren aurreko filmografia («Newsfront», «Backroads», «Good afternoon») ezezaguna da guretzat. Hala ere, gaiaren interesa alde batetara utzirik, erritmo jator bat eman diola filmeari esan dezakegu, gaiari ondo ez letorkiokeen fotografia atseginkor batetatik ihesiz.

Filmearen erru nagusia bere manikeismoa izan zitekean, onak oso onak bait dira eta gaiztoak oso gaiztoak.

Hala ere, gustora ikusten den filme bat dugu hau, eta Australiako zinemark lortu duen **erkiko** mailaren adierazgarri bezala kontsidera dezakegu, are gehiago pentsatzen badugu zinema honen interesa ez dela soil soilik bere filmeen kalitatean oinarritzen, (alde honetatik Suezia, Alemania eta Japonetako askoz interesgarriagoak deritzaizkit), kultura bat ezagutuarazteko aukera eskeintzen digulako baizik, filmeen kalitatea ahaztu gabe.

XABIER PORTUGAL

VII. Nazioarteko Antzerki Jaialdia –Gasteiz– «MACUNAIMA» & «SHUSAKU» & «DORMU»

Lehengo astean hasitako kronika-kritika-aipamen sailari jarraipena emanaz, aste honetan Gasteizen aritu ziren beste bi talde dakartzkigu. Bi talde ezberdin (aurten Gasteizen ikusi den guztia bezala: ezberdina).

Espektakulo batek espektazio handia sortu zuen, «Macunaíma», eta benetan merezi zuen. Beste taldeak ez zekarren ospe berezirik aintzindari gisa. Ikuslegoak dezente ongi bete zituen antzokiak oraigo honetan ere. Oso jende arraroa joaten da antzerkia ikustera, bai.

«MACUNAIMA»k EUSKAL HERRIAN JAIO IZAN BALITZ...

1982ko Urriak 9. Guridi Antzokian. «Macunaíma»; egilea: Mario de Andrade; egokitzaileak: Jacques Thierot eta Pau Brasil Tal-

dea; zuzendaritza: Antunes Filho. Macunaímaren pertsonaia jokatu: Marcos Oliveira. Pau Brasil Arte Taldeak.

1928. urtean Mario de Andradek oporraldi batzu hartu omen zituen eta den-

borapasa gisa Macunaíma izeneko brasildar inditar baten abenturak eta ezben-turak idaztea bururatu zitzaion. Garrantzi handiegirik eman gabe, hamakan olgetan igarotako sei asteren buruan nobela amaitu zuen.

Nobela hori egokituz «Macunaíma» antzerki lana sortu dute: hiru orduz etengabe jarioan dirauen iturri burrunbatsua. Ur kloretsua, ur freskoa. Lurralde beroetako folkloaren argitasuna. Ezustean Mario de Andraderen nobelak dimentsio handiak hartu zituen eta beraren bidez Brasil bezalako herrialde baten kolonizaketa kulturala salatzen da. Inditarren deserrotzea. Inditarren kulturako mitoak eta sines-

menak okzidenteko hirian sartzen dira, nahasten dira, majikotasunak egoera xele-break sortuz.

Joan-etorriko istorio luzea da Macunaímarena. Macunaíma ohian zabaleko enperadore estrainoaren zoritxarra kontatzen da. Bere bizitza, jaiotzetik heriotzaraino. Erraz uler daiteke zenbat elementu eta eszena behar diren. Obra honen erruz, erru nagusia, denborarena, nahiko ondo gaintitzen dutela esan behar da. Esaten dena ia tutik ulertzen ez duen ikuslea hainbat denboraz adi mantentzea ez da hauzokoaren gauerdiko eztula. Indarra dauka obrak eta espresibitatea; horrek salbatzen du.

Izugarrizko plastikotasuna daukaten eszenak osatzen dira kasi hutsik dagoen eszenatoki gainean; eta zenbaitetan akzioak eszenatokiaren eremu mugatua gaintuz gela guztira hedatzen da.

Txirotasuna eta aberastasuna nahasten dira obra guztian zehar. Bai eszenen osatzeaz eta bai erabilitako materialetan. Ohianeko «dirua» kakao hostroak

dira, periodikoak antzerkian, eta zenbai monstroo periodikoz eginak ageri dira (askotan efektu benetan lortuak dituzte periodikozko animalia sorketa horretan; «Mummenschanz»ekoek egiten zutena nolabait gogoraraziz. Aldea argi zegoen, noski). Antzestari pila alde batetik bestera salto eginez. Sinboloekin jolastuz, periodikozko irlak eta Brasilgo karnabala.

Azken finean, txantxetan, proposamen eta salakuntza benetan serioak. Trajedia gorria beste zenbaitetan. Orain lau urte sortutako lan fin bat. Herri menperatu baten erraiak erakusten saiatzen den obra. Macunaíma den bezalako heroe aldrebes baten bidez kontatutako epopeia.

SHUSAKUREN DANTZA ETA ESPRESIO HER-TSIAK

1982ko Urriak 10. Guri-di Antzokia. «E.R.A.». Antzesleak: Shusaku Takeuchi, Toshiko Karashima eta beste bost aktore-/sa. musikoak: Gerard Stokkink piano eta sintetizagailuan, Lysander Le Coultre txeloan eta Leo

Lankhuyzen baterian. Shusaku Dormu Dance Theater.

Pianoak tema bat proposatzen du eszenatokiko ezker aldetik (ikuslegoa kontuan hartuz), behin eta berri. Noizpait bateriak jasotzen du erritmoa eta elkarrekin abiatzen dira. Mugimendu izpi bat nabari da eszenatokiko zoluan: hiru gorputz antzeman daitezke izpi bat nabari da eszenatokiko zoluan: hiru gorputz antzeman daitezke sare zamatsu baten azpian. Eszenatokitik banbalina eta ohial guztiak kendu dituzte, bafe batzu argifoko ahul batzuen pean sortutako itzalek jazten dute hutsunea. Erritmoaren erorkotasunean sortzen dira hiru gorputz sarearen karga garraiatuz...

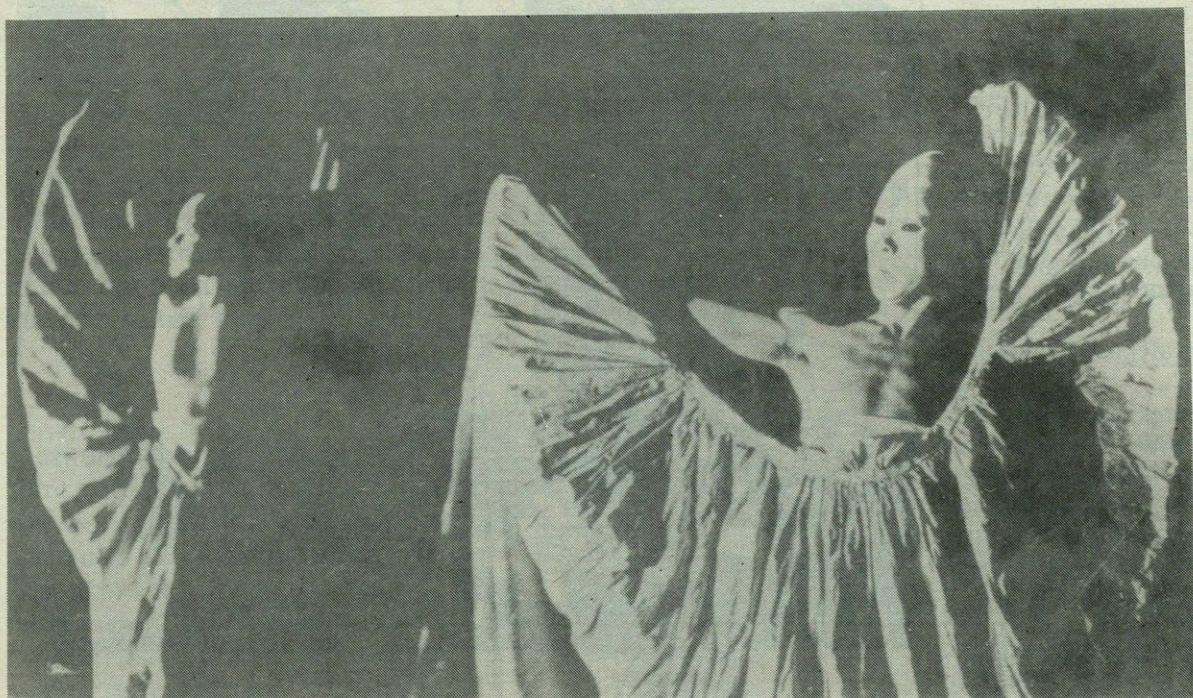
Honela hasten da espresio plastikoa koadro eta eszena hotzetan eskeintzen duen espektakuloa: «E.R.A.». Egoera idarokorrak, japoidarren lerro finak eskeinia.

Trenak eta geltokiak, hala nola agurrak eta maletak espektakulo estraino honen zati garrantzitsu dira. Erritmo biziez ataka-

tzen du musikak eta erritmo hori eszenatokian airtzen diren gorputzetan isladatzen da koadro ezreal eta plitak, bai politak sortuz.

Kontua da elkarriketa musiko eta dantzari-mimoen artean mantentzen dela eta ikusleari (niri, pertsonalki) sobera dagoen sensazioa sortzen zaio. Izan ere, SHUSAKU DORMU Dance Theaterrekoek eskeintzen dituzten skeeth batzu ariketa hutsa dirudite. Oso beraien kasa aritzen dira eta klabeak ez dira ikusleagana iristen. Hori bai obra eta hauen lana gustagarri izan dakioko horrekin enroilaturik dagoen edonori. Baina obra hori ikusi eta gero nagusitu zaidan sentipena, pena, haseran ageri zen eszenatokiko hustasun hori ez dela inoiz bete. Hori ote obraren esanaia? Geltokietako hustasuna, agurraren desolazioa. Soka mutur bat gorputzera loturik eta bestea harri bati: ezinezko balantza. Harriak irabazten du ezinezko dantza horretan eta gorputzak galtzen.

ANTZA

Ba omen zihoan Lazkao-Txiki bere kotxea hartuta Donostiako bi-dean, eta halako batetan pintxazoa gertatu. Kotxetik jaitsi, katua hartu eta rikiraka gurgila jaso nahirik, baina ezin. Katuak ez zuen behar bezala funtzionatzen eta.

Aldameneko baserri batetan bizi ziren bi semek ikusi ordea, eta laguntzera joan zitzaizkion. Biak, bata bestea baino sendoago eta indartsuago.

— Lazkao-Txiki! Guk altxako diagu kotxea, eta hik bitartean gurgila aldatu. Bukatzen dute operazioa eta Lazkao-Txikik «Eskerrik asko» soil batez eskertzen ditu.

Bi anaiak, horrenbesteko laguntza eman ondoren aipamen berezi bat edo, entzun nahiko zuten, eta ez ziren handik mugitzen, eta gainera aurpegi nahiko txarra jartzen ziotelarik. Hau ikusita haxe esan zien Lazkao-Txikik:

— Esaten nuen ba nik, bi astok, katu batek baino indar gehiago behar zutela.

On Zesarearen neskamea

On Zesareak lan gehiegi zuen, eta ezin zuen denetara iritsi, eta orduan, lan batzu gainetik kentzearren, neskame bat hartzea erabaki zuen. Joan zen Andoain aldera eta hango baserri batetako alaba bat, ezaguna zuena, aukeratu zuen:

— Baina, On Zesareo, kontutan izan nik ez dudala edukazio handirik eta ez dakidala horrelako egoera batetan moldatuko naizen.

— Lasai horregatik neska, zuk azkar ikasiko duzu eta.

Horrela bada joan zen gure neskata On Zesareoren etxera serbitzera.

Goiz batetan ateko txirrinak jotzen du:

— On Zesareorekin hitzegin nahi nuke, bost minutuko gauza da eta presto al legoke nirekin elkarriketatxo bat izateko.

— Momentu honetan ezin du ba, geroxeago etorri beharko duzu. Komunean baitago.

— Pale ba, gero arte.

On Zesareok, komun barrutik entzun ordea:

— Baino, Maria, baino. Hori ez da horrela esaten. Begira, nik ezin-go banu atera, okupatuta nagoela esan behar duzu, dena dela ez larritu, joango zara ikasten eta.

Beste goiz batetan berriro entzuten da txirrina eta beste emakume bat azaltzen da.

— On Zesareo irten al daiteke? Minutu bateko asuntua da.

— Barkatuko duzu, baino okupatuta dago.

— Eta luzerako al du edo?

— Ez dut uste. Oraintxe bertan puzkarka pasa da pasilotik eta.

Txorixoa eta Espiritu Santua

Behin batetan, aingeru batzuk, astronauta batzuei kapsulatik erorita-ko txorixo pusketa bat aurkitzen dute. Inoiz ikusi ez zuten gauza arraro harekin zer egin ez zekitela Jainko Handiari eraman zioten.

— Gauza horietaz nere semeak gehiago daki eta berari galdetu, hura hor behelaldean ibilia da eta.

Badoaz ba bi aingeruak Jesukristorengana:

— No! Ez dakit ba zer izan daitekeen hau. Ama Birjiñari galdetuko diogu. Badakizue ni gazte xamar hil nindutela eta...

Iristen dira Ama Birjiñarengana eta:

— Ez dakit, ez dakit, bainan aitor-tuko nuke, gauza honek Espiritu Santuaren Antza baduela.

Kortejatzaille asetua

Ba omen zegoen Derion oso lotsatia zen mutiko bat. Halako batetan, ordea, neska bat etxera laguntzera ausartzen da. Kasualitatea, neska Deriotik urrutien dagoen baserrikoa, eta bide guztia egun hartako euriekin, erabat lokaztua zegoen. Nola edo hala iristen dira biak azkenik neskaren baserrira.

— Beno, Joxetxo, behin honaino lagunduta gero zuk ere zerbait beharko duzu.

— Estimatu dago Joxepa, baino afalduta etorri naiz.

HAUTESKUNDEAK

zaldubi

Ustekabeen etorri dira
berriro hauteskundeak,
eta gogotik mugitzen dira
non nahitik giza taldeak,
sermoi ugari izaten dira
eta denak debaldeak,
baina algerrik dabilta hoiek
engainatzeko jendeak.

Hitza harturik saiatzen dira
eta mintza aleginak,
halajainkoa ez ditu hartu
hoiek zintzurreko minak!
baina pentsatu hoiek direla
apaiz batzeren berdinak:
«Nik esana zuk egin ezazu
baina ez neuk eginak».

Guztia gaizki omen dagota
martxan jarri errota,
hobekuntzaren bila joateko
bada hainbat jende mota,
kontrarioari menderatzeko
joaz gogor pelota:
«Guk konponduko dugu guztia
eta zuk botoa bota».

Kezkaturik omen daude gaur
gure izateko eraz:
«ta boterea edukiz gero
aldatuko dugu keraz
Heuskal Herria jarriko dugu
mintzatzen sendo euskeraz...»
ta bitartean sermoi guztia
egiten dute erderaz.

Abertzalea izanagatik
jo ta ke erderaz ekin,
baina ez dira hoiek joango
urruti bide horrekin,
sarri ez gara batere fio
abertzale faltsuekin,
ekasiko dutela esanaz
euskal telebistarekin.

Hizlari hauen hitzak ez dira
inoiz ere aldrebesak,
entzuleari eman nahirikan
laguntzak eta babesak,
baina askotan hauek sinesten
ez dira oso errezak,
ta hor dijoaz sako hautsian
egin dituzten promesak.

Paradisu bat mundu honetan
margotuaz egunero,
gu jar dindezke hoiien medioz
buru aldetikan ero,
hizlari hauek mikrofonotan
mintzatzen bait dira bero,
ikusi behar sartzen bazaigu
Parlamentuan Tejero.

Kolpe berria asmatu zuten
eta hau da bigarrena,
ahul izan arren, pistolarekin
inor ez bait ta txarrena,
baina guztiok ondo dakigu
militarrak dakarrena,
eta garaile suertatzen da
batzutan hirugarrena

HANDIAREN HANDIAK TXIKI TXIKIAREN TXIKIA HANDI

XALBARDIN

Hauteskunde garaia heldu eta agintariak, benetakoeak, ohitura zaharrak ahanztz ez ditzagun, kolpearen mehatxuaz moldatu nahi dituzte bozketak. Kolpe handiaren beldurrez zuzendu nahi dute asuntia, beldurraren eraginez heurrek nahi bezalako gobernu, parlamentu, senatu eta guzti horiek eratuz.

Diotenez, aurtengo Abuztuan ba omen zuten honen berri Francok emandakoa, egiaz, gairiditzeke dagoe la pentsatzen dugunontzat, hau ez da sorpresa izan. Kasualitatez, orain arte ez dute ezer esan, txintik atera, une egokianaren zain egon dira beti bezala, Montaje egokia.

Badakite, alderdi guztiak beldurturik dauzkatela. Badakite ere, erreformazaleen arazorik negusiena, hain zuzen, beraiek pozik edukitzea dela, militar handi horien botereak demokrazia hau desegin ez dezan. Horrela eta horrexegatik, konprenigarria da alderdi erreformazaleek suntsitu nahia, horiek bait dira behar den oreka puskatzen dutenak, eskabideetan aurreegi joanaz.

Erreformazaleentzat, aldakuntza txikiena ere ezinezkoa gertatzen zaie baldintza horietan. Ezin dute formulatu ere egin. Eta kolpe hauen azterketetan ere, ez dute eskuhartzerik izango militarrek ez badute nahi behintzat. Eta gobernuak ere ez noski. Militarrek dauzkate informe guztiak, zerrendak eta guzti. Eta giñolarena egiten ari dira, atzean dagoena aurretik erakutsi gabe. Zeren, asuntia argitu nahi balute, gobernuak erakutsi du horretarako gaitasuna. Interrogatzeko tekniko iaioak baditu nahi izanez gero. Eta metodo zehatzekin. Hala nola, bainera, kirosanoa eta gainerantzekoak hor daude, eguneroko lana eta ogia bezain ugariak. Bainan ez, horiek benetako

etsaiarentzat pentsatuak dira, ezker abertzalearentzat alegia. Hauentzat bereziki egokituak.

Eta bati bozeoarena datorkio gogorra: bat handi handia eta kolpe bakar batez kontrarioa menderatzeko gaita dena, txikiaren aurka. Txikia, handiaren inguruan itzuli mitzulika, kontrarioak noiz eta nola hutsegingo duen zain, kolpe txikia emateko.

Jakina, txikiaren prestatzaileak informazioa behar du handia aztertzeko. Mogimenduak, berezitasunak, ahuleziak, izakera eta kolpe bakar hori behar den unean eta tokian emateko, erabiltzen duen taktika eta estrategia ezagutu beharko du, txikiak horien arauera irabazteko prestakuntza egokia egin dezan. Bainan txikiaren informatzaileak eta prestatzaileak, handiaren izkinaren inguruan ikusten ditugu aspaldian, handiaren prestatzailearekin bat eginda, konbatearen irabazien apurren zain. Arbitroa, betirik handiak eresia dauka. Gehienak, itxuraz azkarragoa denarekin, eta gainetik txikiaren eskuak eta behar baldin bada hankak ere, astu lotzeko egina-haletan. Eta hala ere aguantatuko balu, begiak kendu handiaren mende utzirik.

Honela ulertzen da PSOEk berak esaten duena: agintzen dugunean ETA militarra desegino dugu. Militar handi-mandiez... ezer gutxi. Horretan parte hartuko dute. Honela ulertzen da frente antiterroristak eratzen direlarik, ETA (m)az bakarrik gogoratzea. Honela ulertzen da kolpe hauek direla eta mobilizaziorik ez antolatzearena.

Boterearen parte txikiak ere, eragin handia dauka batzurenagan eta hori gairiditzen ez den bitartean hemen eta jende horrekin jai daukagu. Handiaren handiak txiki diren bitartean horientzat, txikiaren txikiak handi.

Lantsari edo pentsioa Lan Kide Aurrezki-an helbideratze hutsez lor ditzakezun abantaila batzuk:

- Zai egon behar aspergarririk gabe lantsaria eskuratu
- 500.000 pezetarainoko presta-menak lortu
- Zure diruari interesik erren-tagarrienak kendu
- Gure Banka-zerbitzu guztiak gozatu: VISA txartela, Bidai-Txekeak, Gasolina-Txekeak, etab.
- Ibilaldi babestuetan lehentasuna izan
- Sariketa eta zozketa berezietan partaide izan.

Eska ezazu gaur bertan zure lantsaria Lan Kide Aurrezki bidez ordain dakizuen eta balia zaite abantaila eder hauetaz.

Zure

LANTSARIARI

PENTSIOARI

**erants abantaila
berriak.**

**Lan Kide Aurrezki bidez
kobratuz.**

**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKI**

Euskadiko Kutxa

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
talo edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA